

Ծրագիրը ֆինանսավորվում է
Եվրոպական միության կողմից

ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ 2020-2022
ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ
ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴՐԱՆԻՑ ԲԽՈՂ
ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ
ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ

Արդյունքներ

Հոկտեմբեր, 2020

Բովանդակություն

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	3
ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԱՄՓՈՓՈՒՄ	4
ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	12
ա. Մոնիթորինգի նպատակներ	12
գ. Գնահատման մեթոդներ	13
ՈԼՈՐՏ 1: ԿՅԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ.....	17
ՈԼՈՐՏ 2: ԽՈՇՏԱՆԳՈՒՄՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՔ	31
ՈԼՈՐՏ 3: ԳՈՐԾԻ ԱՐԴԱՐ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	39
ՈԼՈՐՏ 4: ԻՐԱՎԱՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԵԼՔ	44
ՈԼՈՐՏ 5: ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ.....	55
ՈԼՈՐՏ 6: ՀԱՎԱՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ.....	59
ՈԼՈՐՏ 7: ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ.....	61
ՈԼՈՐՏ 8: ԿԱՐԾԻՔԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՄԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ	65
ՈԼՈՐՏ 9: ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ.....	68
ՈԼՈՐՏ 10: ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ, ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆ ԿԵՆՍԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ.....	75
ՈԼՈՐՏ 11: ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ	79
ՈԼՈՐՏ 12: ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ	85
ՈԼՈՐՏ 13: ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ	89
ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ	93

Սույն հրապարակումը իրականացվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ: Բովանդակության համար պատասխանատվություն է կրում «Ուղիղ ժողովրդավարության խթանում՝ Հայաստանում մարդու իրավունքների ամրապնդման համար» ծրագրի կրթաթոշակիր Սյուզաննա Սողոմոնյանը և այն որևէ կերպ չի արտահայտում Եվրոպական միության տեսակետը:

Ծանոթություն. Ծրագրով նախատեսված մոնիթորինգային աշխատանքները մեկնարկվել են 2020 թվականի մայիսից, իսկ զեկույցը մշակվել է 2020 թվականի սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսների ընթացքում:

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱԱՏՄ	Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին
ԱՏՀ	Առանցքային տեղեկատուների հետ հարցազրույց
ԵԽ	Եվրոպական խորհուրդ
ԶԼՄ	Զանգվածային լրատվության միջոց
ԶՀԾ	Զորահավաքային ծառայություն
ԶՈՒ	Զինված ուժեր
ԶՈՒ ԲՀԱ	Զինված ուժերի բարոյահոգեբանական ապահովման վարչություն
ԿԱՊԿՈՒ	Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող
ՀԿ	Հասարակական կազմակերպություն
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀՀ ԱՆ	ՀՀ արդարադատության նախարարություն
ՀՀ ԱՍՀՆ	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն
ՀՀ ԿԳՄՍ	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն
ՀՀ ՊՆ	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն
ՀՀ ՏԿԵՆ	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն
ՀՀԴ	Հայաստանի Հանրապետության դրամ
ՀՄԿ	Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն
ՀՇՖ	Հրամանատարա-շտաբային ֆակուլտետ
ՄԱԿ	Միավորված ազգերի կազմակերպություն
ՄԻԵԴ	Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան
ՄԻՊ	Մարդու իրավունքների պաշտպանություն
ՄԲԶՄԿ	Միգրացիոն քաղաքականության զարգացման միջազգային կենտրոն
ՊԵԿ	Պետական եկամուտների կոմիտե
ՊՈԱԿ	Պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն
ՍԴ	Սահմանադրական դատարան
ՍՈԲԿ	Սպաների որակավորման բարձրացման կենտրոն
ՏՄԱԿ	Տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն
ՓԲԸ	Փակ բաժնետիրական ընկերություն
ՔԿՀ	Քրեակատարողական հիմնարկ
ՔՀԿ	Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություն
ՖԽՔ	Ֆոկուս խմբային քննարկում

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Այս փաստաթուղթը ներառում է Մարդու իրավունքների ազգային ռազմավարության իրականացման 2020-2022 թվականների գործողությունների ծրագրի մոնիթորինգի արդյունքները, որն իրականացվել է «Ուղիղ ժողովրդավարության խթանումը Հայաստանում մարդու իրավունքների ամրապնդման համար» ծրագրի շրջանակներում: Մոնիթորինգը նպատակ է ունեցել գնահատել Գործողությունների ծրագրի իրականացման ընթացիկ իրավիճակը, պարզել այն հիմնական ոլորտները, որտեղ խախտվել են սահմանված ժամկետները, գնահատել Գործողությունների ծրագրի իրականացման գործընթացը ընտրված թիրախային ոլորտների համար՝ գործողությունների իրականացման որակական տեսանկյունից:

Ծրագրի առաջին փուլով իրականացվել են չորս առցանց սեմինար-հանրային քննարկումներ նվիրված ծրագրի ներկայացմանը և գործողությունների ծրագրի քննարկմանը՝ ընդգրկելով Հայաստանի երեք մարզերի՝ Լոռիի, Շիրակի և Սյունիքի մարզերի և մայրաքաղաք Երևանի հիմնական շահագրգիռ կողմերին, ՔՀԿ և ոլորտային ներկայացուցիչներին և Գործողությունների ծրագրի իրականացման պատասխանատու կողմերին: Մոնիթորինգի իրականացման շրջանակներում իրականացվել են տեղեկատվության հարցումներ, գրասենյակային ուսումնասիրություն/փաստաթղթերի վերլուծություն, ֆոկլոր խմբային քննարկումներ շահագրգիռ կողմերի հետ (ՖԽՔ-ներ) և առանցքային տեղեկատվությունների հետ հարցազրույցներ (ԱՏՀ): ԱՏՀ-ները և ՖԽՔ-ներն իրականացվել են այդ գործողությունների իրականացման համար պատասխանատու պետական մարմինների, ինչպես նաև ՔՀԿ ներկայացուցիչների, իրավաբանների, փաստաբանների, հանրային պաշտպանների և անհատ փորձագետների հետ: Ընդհանուր թվով իրականացվել է 3 ՖԽՔ և 3 խորին հարցազրույց:

Համաձայն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանության 2020-2022 թվականների ազգային ռազմավարության գործողությունների ծրագրի մոնիթորինգի արդյունքների գրանցվել են հետևյալ արդյունքները՝

Կյանքի իրավունքի ոլորտում 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ԱԱՀ կողմից ստեղծվել են ընտանեկան բռնությունից տուժած անձանց համար 11 աջակցության կենտրոն և 2 ապաստարան: Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների ծառայություններ մատուցող հասարակական կազմակերպությունների կողմից աջակցություն է տրամադրվել շուրջ 463 անձի: ՀՀ ԱԱՀ նախարարությունը մշակել է «Ընտանիքում բռնության դեմ պայքարի 2021-2023 թվականների գործողությունների ծրագիրը և ծրագրի իրականացման միջոցառումները հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման նախագիծը, որը ներկայումս գտնվում է գերատեսչական քննարկումների փուլում: Տարբեր պետական գերատեսչություններում նախատեսվող վերապատրաստումները՝ կյանքի իրավունքի, ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության

թեմաներով հիմնականում չեն իրականացվել պայմանավորված երկրում համաճարակային իրավիճակով, այնուամենայնիվ քայլեր են կատարվել ուղղված դասընթացների ծրագրերի մշակմանը և ներդրմանը: Զինված ուժերում կյանքի իրավունքների վերաբերյալ իրականացվել են որոշակի իրազեկման միջոցառումներ, իսկ ՔԿՀ-ներում այսպիսի միջոցառումներ չեն իրականացվել պայմանավորված համաճարակային իրավիճակով:

Խոշտանգումների արգելքի ոլորտում ապաստան հայցող անձանց համար նախատեսված սենյակների թիվը 2020 թվականի առաջին կեսին չի ավելացվել, սակայն պատրաստ են նոր կենտրոնի նախագծային-նախահաշվային փաստաթղթերը և հայտարարվել է շինարարական մրցույթ: ՀՀ ոստիկանության թվով 11 ստորաբաժանումներում տեղադրվել են տեսահսկման համակարգեր: Խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով նախատեսվող վերապատրաստումները տարբեր պետական գերատեսչություններում հիմնականում դեռևս չեն իրականացվել, սակայն կատարվել են քայլեր ուղղված դասընթացների ծրագրերի մշակմանը և ներդրմանը:

Գործի արդար քննության իրավունքի ոլորտում օրենսդրորեն ամրագրվել է գրավի՝ որպես այլընտրանքային խափանման միջոցի կիրառման հստակ չափանիշները: Այս թեմայով նախատեսվող վերապատրաստումները տարբեր պետական մարմիններում հիմնականում դեռևս չեն իրականացվել պայմանավորված երկրում համաճարակային իրավիճակով:

Իրավահավասարություն, խտրականության արգելքի ոլորտում նախատեսվող օրենսդրական մի շարք փոփոխությունների շրջանակներում այժմ լրամշակման փուլում է գտնվում «Իրավահավասարության մասին» օրենքի նախագիծը, իսկ «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը և «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ: Իրավահավասարություն, խտրականության արգելքի թեմայով վերապատրաստումներ են իրականացվել ոստիկանների, բուժաշխատողների և սոցիալական աշխատողների շրջանում, ինչպես նաև իրականացվել են որոշակի իրազեկման միջոցառումներ:

Առողջության պահպանման իրավունքի ոլորտում իրականացվել է երկու մանկական վերականգնողական ծառայություններ մատուցող կենտրոնների վերանորոգման, կահավորման և մասնագետներով համալրման աշխատանքներ: 184 բժշկական հաստատություններում փակցվել է պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների ցանկը, ընտանեկան բժիշկների 14.5%-ը անցել է վերապատրաստում հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով:

Հավաքների ազատության ոլորտում իրականացվել են վերապատրաստումներ ոստիկանների շրջանում՝ ներառելով ոստիկանության 81 ծառայողի:

Կրթության իրավունքի ոլորտում ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ է ներկայացվել «Պարտադիր կրթությունից դուրս մնացած երեխաների բացահայտման և ուղղորդման

կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը: Ներառական կրթության թեմայով ընդհանուր առմամբ վերապատրաստվել են 611 ուսուցիչներ և ուսուցիչների օգնականներ:

Կարծիքի արտահայտման ազատության ոլորտում նախատեսվող վերապատրաստումները՝ մարդու՝ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով դեռևս չեն իրականացվել և նախատեսվում են իրականացվել 2020 թվականի սեպտեմբերից:

Աշխատանքի իրավունքի ոլորտում հաստատվել է ԱԱՏՄ՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունը և ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը, իսկ ստուգաթերթերը դեռևս հաստատման գործընթացում են: Արհեստակցական կազմակերպությունների (արհմիությունների) գործունեության գործիքակազմի օրենսդրորեն կատարելագործման գործողությունները հետաձգվել են: ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի՝ միջազգային պարտավորություններին և չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից ուսումնասիրությունը ընթացքի մեջ է, իսկ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը գտնվում է լրամշակման փուլում: Աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ամբողջական և արդյունավետ պետական վերահսկողության համակարգի ներդրման՝ օրենսդրորեն ամրագրման գործընթացն ընթացքի մեջ է:

Սոցիալական ապահովության, նվազագույն կենսապայմանների իրավունքի ոլորտում հաստատվել են «Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության 2020-2023 թվականների ծրագրերը» և ընդունվել է որոշում ««Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության ծրագրի իրականացման պայմանագրի օրինակելի ձևը» հաստատելու մասին»: Աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի գործարկման գործողությունը հետաձգվել է: Պետական կենսաթոշակները 2019 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 40 424 ՀՀԴ-ից աճել են 44.120 ՀՀԴ 2020 թվականի հունիսի 30 դրությամբ՝ գրանցելով 9.1% աճ:

Երեխայի իրավունքների ոլորտում իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ ուղղված երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանը: Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ երեխայի կրթության, խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանների վերաբերյալ օրենսդրության՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից: Փոփոխություններ են կատարվել սանիտարական պայմանները սահմանող իրավական ակտերում

Տնտեսական գործունեության ազատության ոլորտում տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը ներկայումս գտնվում է պետական-իրավական փորձաքննության փուլում: ԵԱՏՄ Մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացման նպատակով իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ, այդ թվում

տեղեկատվական նյութերի և տեսաձայնագրությունների տարածում, տեղեկատվության հրապարակում և այլն:

Ռազմավարական հաղորդակցության ոլորտում սահմանված ժամկետում մշակվել և հրապարակվել է մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլանը:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Անկախացումից ի վեր Հայաստանը հաստատել և ընդունել է տարբեր ռազմավարական իրավական ակտեր՝ ուղղված Հայաստանում մարդու իրավունքների պաշտպանությանը, ինչպես նաև միջազգային պարտավորությունների կատարմանը: Թեև այս ոլորտի կարևորությանը, այդ փաստաթղթերի ոչ պատշաճ իրականացման խնդիրը մշտապես եղել է արդիական: Մասամբ դա պայմանավորված է իրականացման գործընթացի պատշաճ մոնիթորինգի և գնահատման բացակայությամբ՝ ինչպես իրականացնողների, այնպես էլ քաղաքացիական հասարակության կողմից: Այս տեսանկյունից առանցքային նշանակություն ունի այս ռազմավարական գործողությունների իրականացման մշտադիտարկումը, ինչպես նաև մոնիթորինգի արդյունքների վերաբերյալ հանրության, քաղաքացիների և այլ շահագրգիռ կողմերի իրազեկումը:

2019 թվականի դեկտեմբերի 26-ին ՀՀ կառավարությունը հաստատեց [Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարությունը և դրանից բխող Գործողությունների ծրագիրը՝ 2020-2022 թվականների համար](#) (այսուհետ՝ Ազգային ռազմավարություն կամ Մարդու իրավունքների ազգային ռազմավարություն): Ռազմավարության և դրանից բխող գործողությունների ծրագրի երկարաժամկետ նպատակները ներառում են մարդու իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը և երաշխավորումը, հետևողական հասարակական քաղաքականության իրականացումը, քաղաքական, քաղաքացիական, տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների պաշտպանության մեխանիզմների կատարելագործումը, մարդու իրավունքների ու դրանց պաշտպանության մեխանիզմների վերաբերյալ հասարակության տեղեկացվածության բարձրացումը, ինչպես նաև մարդու իրավունքների պաշտպանության միասնական քաղաքականության ուղղությունների ուրվագծումը, որոնք հիմք են հանդիսանալու առաջիկա տարիներին գործունեության համար:

[Մարդու իրավունքների ազգային ռազմավարությունն](#) ընդգրկում է մարդու իրավունքներին վերաբերող 13 ոլորտներ: Ազգային ռազմավարության մեջ ներգրավված ոլորտներն են՝ կյանքի իրավունքը, խոշտանգումների արգելքը, գործի արդար քննության իրավունքը, իրավահավասարությունը և խտրականության արգելքը, առողջության պահպանման իրավունքը, կրթության իրավունքը, հավաքների ազատության, կարծիքի արտահայտման ազատությունը, աշխատանքի իրավունքը, սոցիալական ապահովության և նվազագույն կենսապայմանների իրավունքը, երեխայի իրավունքները, տնտեսական գործունեության ազատությունը, ինչպես նաև ռազմավարական հաղորդակցությունը: Ընդհանուր առմամբ, Գործողությունների պլանը ներառում է տարբեր ժամանակահատվածների համար իրականացման ենթակա **89** գործողություն՝ սկսած 2020 թվականից մինչև 2022 թվականը: **44** գործողություն նախատեսվում է իրականացնել սկսած 2020 թվականի առաջին կիսամյակից, որոնցից **8**-ը նախատեսվում է ավարտել 1-ին կիսամյակի ընթացքում: 2020 թվականի 2-րդ կիսամյակի ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել **18** գործողություն և **18** գործողություն նախատեսվում է իրականացնել

պարբերաբար՝ 2020-2022 թվականների ընթացքում (Աղյուսակ 1): Մնացած գործողությունները նախատեսված են 2021-2022 թվականների տարբեր ժամանակահատվածների համար: Այսպիսով, այս հետազոտության շրջանակներում մշտադիտարկման ենթակա գործողությունների թիվը 44-ն է, որոնցից որոշները բաղկացած են մի քանի ենթագործողություններից:

Աղյուսակ 1. Ազգային ռազմավարության Գործողությունների պլանի ներքո իրականացվող գործողությունների թիվն ըստ գնահատման ոլորտների և իրականացման ժամանակահատվածների¹

Գնահատման ոլորտներ	Տվյալ ժամանակահատվածում նախատեսված գործողությունների թիվ		
	2020թվականի 1-ին կիսամյակ	2020թվականի 2-րդ կիսամյակ	2020-2022 թթ. ընթացքում պարբերաբար
1. Կյանքի իրավունք	1	3	5
2. Էտիկետիկայի արժեք	1	3	1
3. Գործի արդար քննության իրավունք	1	1	1
4. Իրավահավասարություն, խտրականության արժեք	2	1	3
5. Առողջության պահպանման իրավունք	0	1	2
6. Հավաստիության ազատություն	0	0	1
7. Կրթության իրավունք	0	2	0
8. Կարծիքի արտահայտման ազատություն	0	1	1
9. Աշխատանքի իրավունք	2	2	0
10. Սոցիալական ապահովության, նվազագույն կենսապայմանների իրավունք	0	2	1
11. Երեխայի իրավունքներ	0	1	2
12. Տնտեսական գործունեության ազատություն	0	1	1
13. Ռազմավարական հաղորդակցություն	1	0	0
Ընդամենը	8	18	18

«Ուղիղ ժողովրդավարության խթանումը Հայաստանում մարդու իրավունքների ամրապնդման համար» ծրագրի նպատակն է՝ իրականացնելու ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրա իրականացման 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հետ կապված որոշակի աշխատանքներ: Այս աշխատանքների թվում են՝

- Մարդու իրավունքների ազգային ռազմավարության մեթոդաբանության վերաբերյալ միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը, քաղաքականության մշակման հարցում ԲՀԿ-ի ներգրավվածության, ինչպես նաև

¹ Ներառված են միայն այն գործողությունները, որոնք սկիզբը 2020 թվականի առաջին կամ երկրորդ կիսամյակն է:

քաղաքականության իրականացման արդյունավետ մոնիթորինգի գործիքների ուսումնասիրությունը,

- Հասարակության ներգրավվածությունը քաղաքականության իրականացման գործընթացում,
- ՔՀԿ-կառավարություն երկխոսության համաժողովի կազմակերպումը, որի նպատակն է քննարկել և համատեղ նախանշել ուղղությունները՝ բարելավելու ռազմավարության վերաբերյալ ներկայացված առաջարկությունները,
- Շահերի պաշտպանությունը և մեղիա լուսաբանումը:

Վերոնշյալ գործողություններին զուգահեռ Ծրագիրը նպատակ ունի նաև իրականացնել [Ազգային ռազմավարության գործողությունների ծրագրի մշտադիտարկում](#) և հայտնաբերել դրա իրականացման հետ կապված բացերն ու ժամկետների խախտումները, եթե այդպիսիք կան: Գնահատման արդյունքների հիման վրա կկազմվի մոնիթորինգային զեկույց և համապատասխան պետական մարմիններին կներկայացվի [առաջարկությունների փաթեթ](#)՝ նպատակ ունենալով բարելավել Ազգային ռազմավարությունը և ընդհանուր առմամբ մարդու իրավունքների պաշտպանությունը երկրում:

Այս փաստաթուղթը ներառում է Մարդու իրավունքների ազգային ռազմավարության իրականացման 2020-2022 թվականների գործողությունների ծրագրի մոնիթորինգի արդյունքները, որն իրականացվել է [«Ուղիղ ժողովրդավարության խթանումը Հայաստանում մարդու իրավունքների ամրապնդման համար»](#) ծրագրի շրջանակներում:

«Ուղիղ ժողովրդավարության խթանումը Հայաստանում մարդու իրավունքների ամրապնդման համար» ծրագրի առաջին փուլով իրականացվել են չորս առցանց սեմինար-հանրային քննարկումներ նվիրված ծրագրի ներկայացմանը և ՀՀ Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարությանն ու դրանից բխող 2020-2022 թվականների գործողությունների ծրագրի քննարկմանը: Սեմինար-հանրային քննարկումներում ընդգրկվել են Հայաստանի երեք մարզերի՝ Լոռիի, Շիրակի և Սյունիքի մարզերի և մայրաքաղաք Երևանի հիմնական շահագրգիռ կողմերը, ՔՀԿ և ոլորտային ներկայացուցիչները և Գործողությունների ծրագրի իրականացման պատասխանատու կողմերը: Սեմինար-հանրային քննարկումների ընթացքում ներկայացվել են նաև այն հիմնական մեթոդաբանական մոտեցումները, որոնց ընկած են եղել Գործողությունների ծրագրի մշտադիտարկման հիմքում:

[Մոնիթորինգային արդյունքները](#) ներկայացված են ըստ գնահատման առանձին ոլորտների, որն ամփոփվում է մոնիթորինգի արդյունքների հիման վրա կազմված առաջարկություններով՝ ուղղված Ազգային ռազմավարության իրականացման և ընդհանրապես մարդու իրավունքների պաշտպանության բարելավմանը: Ակնկալվում է, որ հետազոտության արդյունքները կօգտագործվեն համապատասխան պետական մարմինների կողմից տեղեկացված որոշումների կայացման համար, ինչպես նաև ՔՀԿ հատվածի կողմից՝ որպես Գործողությունների ծրագրի առաջընթացի մոնիթորինգային գործիք, որը հնարավորություն կտա ավելի արդյունավետ գնահատել, թե որքանով են ռազմավարության նպատակները և խնդիրներն իրականացվել:

ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ա. Մոնիթորինգի նպատակներ

Մոնիթորինգի նպատակներն են՝ 1) գնահատել Գործողությունների ծրագրի իրականացման ընթացիկ իրավիճակը 2) պարզել այն հիմնական ոլորտները, որտեղ խախտվել են սահմանված ժամկետները 3) գնահատել Գործողությունների ծրագրի իրականացման գործընթացը ընտրված թիրախային ոլորտների համար՝ գործողությունների իրականացման որակական տեսանկյունից:

բ. Գնահատման մատրից

2020-2022 թվականների Ազգային ռազմավարության իրականացման գործողությունների պլանը ներառում է գնահատման ենթակա գործունեության երեք ընդհանուր կատեգորիա՝ դրանց իրականացման ժամանակահատվածի առումով՝

- գործողություններ, որոնք պետք է ավարտվեն 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում,
- գործողություններ, որոնք պետք է իրականացվեն 2020 թվականի երկրորդ կեսին,
- ամբողջ ժամանակահատվածում (2020-2022) պարբերաբար իրականացվելիք գործողություններ:

Գործողությունների ծրագրում ուսումնասիրությունը, ինչպես նաև դրանց արդյունքային ելքերի և ազդեցությունների ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս ենթադրել, որ այդ գործողությունների համար մշակվելիք ցուցանիշները կարող են բաժանվել երեք խմբի, ինչպես ներկայացված է ստորև՝

Քանակական ցուցանիշներ՝ հիմնականում վերաբերում են այն գործողություններին, որոնք նպատակ ունեն հասնել որոշակի քանակական արդյունքների: Այս ցուցանիշները անդրադառնում են միայն **էլքային մակարդակի արդյունքներին**: Ակնկալվում է, որ 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում ավարտվելիք գործողությունների համար Գործողությունների ծրագրով նախատեսված նպատակային արդյունքները պետք է արդեն ձեռք բերված լինեն: Ըստ այդմ, իրական արդյունքները համեմատվելու են նպատակադրված արդյունքների հետ, և իրականացվելու է թերակատարումների գատորոշում, եթե այդպիսիք առկա են: 2020-ի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում և 2020-2022 թվականների ընթացքում պարբերաբար իրականացվող գործողությունների համար կգնահատվի այս գործողությունների առաջընթացը՝ ներառելով 2020-ի երկրորդ կիսամյակի առաջին երկու ամիսների ընթացքում իրականացված աշխատանքները:

Գործընթացային ցուցանիշներ՝ ընդհանուր առմամբ անդրադառնում են այն գործողություններին, որոնք ուղղված են որոշակի ընթացակարգերի ավարտին, օրինակ՝ իրավական փաստաթղթի նախագիծը Ազգային ժողով ներկայացնելը, կոնվենցիայի ստորագրումը, վերլուծության կամ ուսումնասիրության իրականացումը և այլն: Ընթացակարգային ցուցանիշները վերաբերում են **էլքային մակարդակի**

արդյունքներին: Ակնկալվում է, որ 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում իրականացվելիք ծրագրերի համար նպատակային ընթացակարգերն արդեն իսկ պետք է ավարտված լինեն: Համապատասխանաբար, մոնիթորինգը արձանագրում է, թե արդյոք ընթացակարգերը ժամանակին իրականացվել են, և արդյոք կան սահմանված ժամկետից նշանակալի անհամապատասխանություններ և շեղումներ: 2020-ի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում և 2020-2022 թվականների ընթացքում պարբերաբար իրականացվելիք գործողությունների համար սահմանվել է, թե ինչպիսին է գործընթացի առաջընթացը/փուլը: Օրինակ՝ Ազգային ժողովին իրավական փաստաթղթի նախագծի ներկայացման համար զատորոշվել են հետևյալ փուլերը 1) Առհասարակ չի նախաձեռնվել 2) Պատրաստ է օրենքի նախագիծը 3) Հրապարկվել է e-draft.am-ում և տեղի է ունենում հանրային քննարկում 4) Ներկայացվել է Խորհրդարանին 5) Ընդունվել է Խորհրդարանի կողմից 6) Մերժվել է Խորհրդարանի կողմից 7) Ընդգրկված է օրակարգում: Մոնիթորինգը համապատասխանաբար կպարզի, թե որ փուլում է գտնվում նախաձեռնված գործընթացը:

Որակական ցուցանիշներ՝ այն ցուցանիշներն են, որոնք հիմնականում անդրադառնում են **ազդեցության մակարդակի արդյունքներին** և Գործողությունների պլանի ներքո իրականացվող գործունեությունը կապում են սպասվող արդյունքների հետ: Այս ցուցանիշները գնահատվելու են միայն այն գործողությունների համար, որոնք պետք է իրականացվեն 2020 թվականի առաջին կեսին:

Աղյուսակ 2. Գնահատման մատրից

Հաշվետու ժամանակահատված	Ցուցանիշների տիպ	Ցուցանիշների մակարդակ
Գործողություններ, որոնք պետք է ավարտվեն 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում	Քանակական ցուցանիշներ Գործընթացային ցուցանիշներ Որակական ցուցանիշներ	Ելքային մակարդակի ցուցանիշներ Արդյունքային մակարդակի ցուցանիշներ
Գործողություններ, որոնք պետք է իրականացվեն 2020 թվականի երկրորդ կեսին	Քանակական ցուցանիշներ Գործընթացային ցուցանիշներ	Ելքային մակարդակի ցուցանիշներ
Գործողությունների ծրագրի ամբողջ ժամանակահատվածում (2020-2022) պարբերաբար իրականացվելիք գործողություններ	Քանակական ցուցանիշներ Գործընթացային ցուցանիշներ	Ելքային մակարդակի ցուցանիշներ

գ. Գնահատման մեթոդներ

Հետազոտական նպատակներին հասնելու համար կիրառվել է **մեթոդների համադրման մոտեցումը՝** համադրելով որակական և քանակական տվյալները: Տվյալները հավաքագրվել

է առաջնային և երկրորդային աղբյուրներից: Հետազոտության մեթոդները ներառում են տեղեկատվության հարցումը, գրասենյակային ուսումնասիրությունը/փաստաթղթերի վերլուծությունը, ֆոկուս խմբային քննարկումները շահագրգիռ կողմերի հետ (ՖԽԲ-ներ) և առանցքային տեղեկատուների հետ հարցազրույցները (ԱՏՀ): Դաշտային աշխատանքները իրականացվել են 2020-ի հուլիս-օգոստոս ամիսներին:

Հաշվի առնելով համաճարակային իրավիճակը երկրում՝ տեղում դեմ առ դեմ հարցազրույցներ և ֆոկուս խմբային քննարկումներ չեն իրականացվել, այլ քննարկումներն իրականացվել են առցանց՝ «Zoom» հարթակի կիրառությամբ: Հետազոտության առանձին մեթոդները ներկայացված են ստորև.

Գրասենյակային ուսումնասիրություն/փաստաթղթերի վերլուծություն և տեղեկատվության հարցում

2020 թվականի առաջին և երկրորդ կիսամյակի ընթացքում իրականացվելիք գործողությունների քանակական և ընթացակարգային ցուցանիշների, ինչպես նաև 2020-2022 թվականների ընթացքում պարբերաբար իրականացվելիք գործողությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հավաքագրվել է գրասենյակային ուսումնասիրության/փաստաթղթերի վերլուծության և տեղեկատվության հարցման միջոցով: Այս մեթոդների միջոցով տեղեկատվություն է հավաքագրվել ելքային մակարդակի ցուցանիշների վերաբերյալ:

Առցանց հարցազրույցներ առանցքային տեղեկատուների հետ և ֆոկուս խմբերի քննարկումներ

Արդյունքային մակարդակի ցուցանիշները գնահատվել են հետազոտական որակական մեթոդների միջոցով, մասնավորապես, առանցքային տեղեկատուների հետ հարցազրույցների և ֆոկուս խմբերի քննարկումների միջոցով: Այս ցուցանիշները ներառում են միայն այն գործողությունները, որոնք իրականացվել են 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում, քանի որ միայն այդ ավարտված գործողությունների համար է հնարավոր ստանալ ազդեցության մակարդակի որոշ գնահատականներ:

Ընդհանուր առմամբ, 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում նախատեսվում է, որ ավարտին պետք է հասցված լինեն 7 գործողություն, որը ներառում է գնահատման հետևյալ ոլորտները՝ կյանքի իրավունք, խոշտանգումների արգելք, գործի արդար քննության իրավունք, իրավահավասարություն և խտրականության արգելք, աշխատանքի իրավունք: Այս գործողություններին զուգահեռ հաշվետու ժամանակահատվածում նախատեսվում է ավարտին հասցնել նաև «Մարդու իրավունքների պաշտպանության 2020-2022 թվականների ազգային ռազմավարության և դրա գործողությունների պլանի» հաղորդակցության պլանի մշակումը: Ի լրումն՝ այս ցանկին ավելացվել են նաև հետազոտական հետաքրքրություն ներկայացնող երկու այլ գործողություններ. առաջինը պետք է իրականացվի 2020 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում, երկրորդը՝ պարբերաբար:

Առանցքային տեղեկատուների հետ հարցազրույցները և ֆոկուս խմբային քննարկումներն իրականացվել են այն կոնտակտային անձանց հետ, ովքեր ներգրավված են Ազգային

ռազմավարության այն գործողություններում, որոնք նախատեսվել են իրականացվել 2020 թվականի առաջին կեսում: ԱՏՀ-ները և ՖԽՔ-ներն իրականացվել են այդ գործողությունների իրականացման համար պատասխանատու պետական մարմինների, ինչպես նաև ՔՀԿ ներկայացուցիչների, իրավաբանների, փաստաբանների, հանրային պաշտպանների և անհատ փորձագետների հետ: Ընդհանուր թվով իրականացվել է 3 ֆոկուս խմբային քննարկում, որոնցից 1-ը պետական գերատեսչությունների ներկայացուցիչների, 2-ը՝ ՄԻՊ-ի, Փաստաբանների պալատի, Հանրային պաշտպանի գրասենյակի, ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների և հանրային պաշտպանների հետ, ներառելով երևանյան և մարզային ՔՀԿ-ներին: 3 խորին հարցազրույց/փոքր խմբային քննարկում է իրականացվել ՀՀ ՏԿԵՆ-ի, ՊՆ-ի և Ոստիկանության ներկայացուցիչների հետ:

Աղյուսակ 3. Իրականացված ՖԽՔ-ների և խորին հարցազրույցների վերաբերյալ տեղեկատվություն

Մեթոդ	Քանակ	Թիրախային խումբ	Մասնակիցների թիվ
Ֆոկուս խմբային քննարկում	1	ՀՀ ԱՆ, ՀՀ ԱՍՀՆ, ՀՀ ԿԳՄՍ, Տեսչական մարմինների աշխատանքների համակարգման գրասենյակ	6
Ֆոկուս խմբային քննարկում	1	ՄԻՊ, Փաստաբանների պալատ, Հանրային պաշտպանի գրասենյակ, ՔՀԿ-ներ, հանրային պաշտպաններ	7
Ֆոկուս խմբային քննարկում	1	Մարզային ՔՀԿ-ներ	5
Խորին հարցազրույց/փոքր խմբային քննարկում	1	ՀՀ ՏԿԵՆ	2
Խորին հարցազրույց/փոքր խմբային քննարկում	1	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	3
Խորին հարցազրույց/փոքր խմբային քննարկում	1	ՀՀ Ոստիկանություն	3

Բոլոր որակական հարցազրույցները և քննարկումները ձայնագրվել են՝ մասնակիցների կողմից նախապես տրված համաձայնության հիման վրա:

ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ 2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ ՄՈՆԻԹՈՒՄ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Ծանոթագրություն: Թիրախային գերատեսչությունների կողմից տվյալները տրամադրվում են օգոստոսի 1-ի դրությամբ: Ռազմավարությամբ սահմանված է ԳԾ-ի իրականացման հաշվետվությունների ներկայացման կիսամյակային պարբերականություն, ուստի որոշ մարմինների կողմից ներկայացվել է տեղեկատվություն 2020թ. առաջին կիսամյակի 2022թթ. ընթացքում կատարման ենթակա միջոցառումների վերաբերյալ տեղեկատվություն է ներկայացվել նաև այն գործողությունների վերաբերյալ, որոնք նախատեսված էին ժամանակահատվածի համար, սակայն պետական մարմինների կողմից իրականացված աշխատանքներ: Որոշ դեպքերում միջոցառումների շրջանակներում իրականացվել է նաև սակայն տեղեկատվություն չի ներկայացվել այն տրամաբանությամբ, որ համարվում են ներկայացված համապատասխան հաշվետու ժամանակահատվածի ավարտից

ՈԼՈՐՏ 1: ԿՅԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	1	3	5
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	1	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	1	5
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	2	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 8: Ստեղծել աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների ընտանեկան բռնությունից տուժած անձանց համար

Գործողություն 8-ով նախատեսվում է 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ԱՍՀՆ կողմից ստեղծել ընտանեկան բռնությունից տուժած անձանց համար 11 աջակցության կենտրոն և 2 ապաստարան: Համաձայն ՀՀ ԱՍՀ նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ նախարարությունը 2020 թվականից իրականացնում է «Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների ծառայություններ» և «Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց ապաստարանի ծառայություններ» միջոցառումները, որոնց շրջանակներում հանրապետության բոլոր մարզերում ստեղծվել են աջակցման կենտրոններ ընտանիքում բռնությունից տուժած անձանց համար, իսկ Երևանում գործում է 2 ապաստարան: Ծրագրերն իրականացվում են համաֆինանսավորման եղանակով՝ ՀՀ պետական բյուջեի և կազմակերպությունների միջոցներով:

Համաձայն նախարարությունների ներկայացուցիչների հետ ֆոկիուս խմբային քննարկումների արդյունքների՝ աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների ստեղծման աշխատանքները մեկնարկել են դեռևս 2019 թվականի 2-րդ կիսամյակից: Իրականացվել է հասարակական կազմակերպությունների հավաքագրում, վերապատրաստում՝ 2020 թվականից համապատասխան աջակցության կենտրոնների ծառայությունների մատուցման համար: Վերապատրաստումներ իրականացնելու համար ԱՍՀ նախարարությունը հուլիսից է ստորագրել «Կանանց աջակցման կենտրոն» ՀԿ-ի հետ, որը 2019 թվականի 2-րդ կիսամյակի ընթացքում իրականացրել է ՀԿ-ների վերապատրաստումները: Հայտարարվել է ՀԿ-ների ընտրության մրցույթ և մրցույթում հաղթած ՀԿ-ները 2020 թվականից սկսած կարողացել են մատուցել աջակցության կենտրոնների ծառայություններ: 2020 թվականից սկսած աջակցության կենտրոնների ծառայությունները հասանելի են Հայաստանի բոլոր մարզերում: Երևանում աջակցության ծառայությունները մատուցվում են նախարարության ենթակայության ներքո գործող ՊՈԱԿ-ների միջոցով, ինչպես նաև ոլորտային ՀԿ-ների միջոցով՝ նախարարության հետ գործընկերային սկզբունքով: ՀԿ-ների կողմից ծառայությունների մատուցումը պատվիրակված է նախարարության կողմից և նախարարության միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսվում է ծառայության մատուցման շարունակակցությունը հետագա տարիների համար ևս: Ապաստարանների ծառայությունները պատվիրակված են «Կանանց աջակցման կենտրոն» ՀԿ-ին, որով նախարարության կողմից համաֆինանսավորվում է երկու ապաստարանի գործունեություն:

Ծառայությունների մատուցման վերաբերյալ կարիքի գնահատումները, համաձայն նախարարության աշխատանքների, եղել են ոչ ամբողջական՝ պայմանավորված հասանելի տվյալների, ռեսուրսների սահմանափակությամբ: Հավաքագրվել են վիճակագրական տվյալներ Ոստիկանությունից, հաշվի են առնվել բռնության դեպքերի վիճակագրությունը մարզերում, օգտագործվել են գործընկեր կազմակերպություններում առկա հասանելի տվյալներ:

Աջակցման կենտրոններում և ապաստարաններում մատուցվող ծառայությունների տեսակները սահմանված են օրենքով և համընդհանուր են: Նախատեսված են իրավաբանական, հոգեբանական, սոցիալական ծառայություններ: Համաձայն ֆոկուս խմբային քննարկման արդյունքների՝ բացի նախատեսված իրավաբանական սոցիալ-հոգեբանական ծառայություններից, որոնց մատուցումը նախատեսված է օրենքով, կենտրոնները փորձում են կանանց տրամադրել նաև այլ աջակցություններ, որոնք բխում են շահառուի կոնկրետ կարիքներից, ինչպես օրինակ տնտեսական աջակցություն է՝ շահառուների մասնագիտական կարողությունների զարգացման միջոցով, առողջապահական աջակցություն է և այլն:

Իրականացվում է մատուցվող ծառայությունների ընթացիկ գնահատում տարբեր մոնիթորինգային ծրագրերի շրջանակներում: Համաձայն նախարարության աշխատակիցների գնահատականների, ծրագիրը դեռևս նոր է և հաջորդ տարիների համար առկա հասանելի տվյալները բավարար կլինեն արդյունավետության գնահատման և հետագա գործողությունների զատորոշման տեսանկյունից: Նախարարության աշխատակիցները ներկայումս աջակցության կենտրոններում և ապաստարաններում մատուցվող ծառայությունները գնահատում են լիովին բավարար շահառուների կարիքների տեսանկյունից:

ՔՀԿ ոլորտի ներկայացուցիչների հետ ֆոկուս խմբային քննարկումների արդյունքներով ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի ոլորտում դեռևս առկա են անելիքներ, մասնավորապես ՔՀԿ-ները ներկայացուցիչները նշել են, որ նախաքննական մարմինները, դատական մարմինները պատրաստ չեն ընտանեկան բռնության դեպքերով նախաքննության և դատական գործերի իրականացմանը: Ֆոկուս խմբային քննարկումների ընթացքում ՔՀԿ ներկայացուցիչները և հանրային պաշտպանները կարևորել են ընտանեկան բռնությունների դեպքերով երեխաների՝ որպես տուժող կողմի իրավունքների պաշտպանության հիմնահարցը, որը արդիական է հատկապես մարզերում, որտեղ հանրային պաշտպանների ներգրավմամբ երեխաների շահերի պաշտպանությունը դեռևս բավարար մակարդակի վրա չէ: ՔՀԿ ներկայացուցիչները նշել են, որ այս ոլորտը դեռևս օրենսդրական բարելավումների կարիք ունի:

No.	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
8.1.1	Ստեղծված աջակցության կենտրոնների թիվը 2020 թվականի առաջին կեսին (քանակ)	ՀՀ ԱԱՀՆ	11 աջակցության կենտրոն	Մոնիթորինգային արդյունք 11
			Թիրախային ցուցանիշ 11	

8.1.2	Ստեղծված ապաստարանների թիվը 2020 թվականի առաջին կեսին (քանակ)	ՀՀ ԱՍՀՆ	2 ապաստարան	Մոնիթորինգային արդյունք		2
				Թիրախային ցուցանիշ		2

Այսպիսով, Գործողություն 8-ը կատարվել է **ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ**

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 5: Քրեականացնել ընտանեկան բռնությունը և կանանց նկատմամբ բռնությունը՝ միջազգային չափանիշների համապատասխան

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
5	Քրեականացնել ընտանեկան բռնությունը և կանանց նկատմամբ բռնությունը՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ ԱՆ	Քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել

Գործողություն 6. Օրենսդրորեն ամրագրել ընտանեկան բռնությունից և կանանց նկատմամբ բռնությունից տուժած անձանց արդյունավետ պաշտպանության դատավարական երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
6.1	Օրենսդրորեն ամրագրել ընտանեկան բռնությունից և կանանց նկատմամբ բռնությունից տուժած անձանց արդյունավետ պաշտպանության դատավարական երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ ԱՆ	Կատարվել է վերլուծություն՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել
6.2	Օրենսդրորեն ամրագրել ընտանեկան բռնությունից և կանանց նկատմամբ բռնությունից տուժած անձանց արդյունավետ պաշտպանության դատավարական երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ ԱՆ	Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել

Գործողություն 9. Ընդունել ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիր

Գործողություն 9-ով նախատեսվում է ընդունել ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիր՝ Կառավարության որոշմամբ: Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2019 թ. դեկտեմբերի 26-ի թիվ 1978-Լ որոշման N2 հավելվածի 9-րդ կետը և Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 12-րդ հոդվածը՝ ՀՀ ԱՍՀ նախարարությունը մշակել է «Ընտանիքում բռնության դեմ պայքարի 2021-2023 թվականների գործողությունների ծրագիրը և ծրագրի իրականացման միջոցառումները հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման նախագիծը, որը գտնվում է գերատեսչական քննարկումների փուլում: Նախագիծը հանրային քննարկման կներկայացվի աշնանը:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
9	Ընդունել ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիր	ՀՀ ԱՍՀՆ	Ընդունվել է ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին Կառավարության որոշում	Գերատեսչական քննարկումների փուլ

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 1: Իրականացնել վերապատրաստումներ, դասընթացներ կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում ՋՈւ հրամանատարների, ռազմական ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների, փաստաբանների և քրեակատարողական ծառայությունների

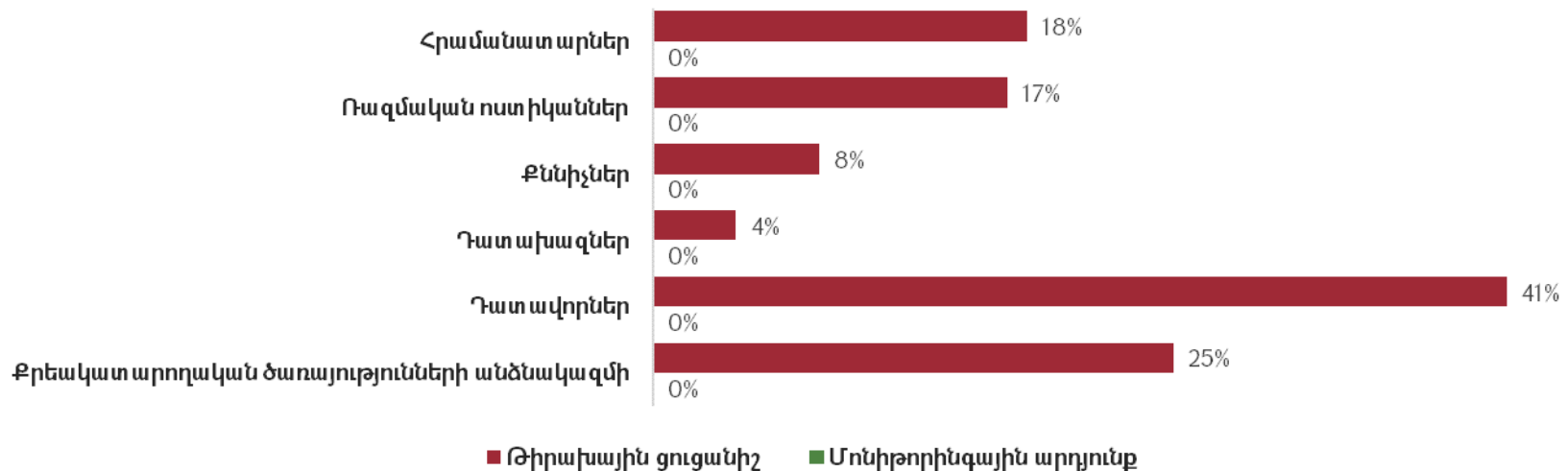
Ազգային ռազմավարության գործողությունների ծրագրով, 2020-2022թթ. պարբերաբար կատարման ենթակա միջոցառումների թվում են ՀՀ պաշտպանության նախարարության հրամանատարների (թիրախային ցուցանիշ՝ հրամանատարների 18%), զինվորական ոստիկանության ծառայողների (թիրախային ցուցանիշ՝ զինվորական ոստիկանության ծառայողների 17%), քննիչների (թիրախային ցուցանիշ՝ քննիչների 8%-ը), դատախազների (թիրախային ցուցանիշ՝ դատախազների 4%-ը), դատավորների (թիրախային ցուցանիշ՝ դատավորների 41%-ը) և քրեակատարողական ծառայողների (թիրախային ցուցանիշ՝ քրեակատարողական ծառայողների 25%) վերապատրաստումները՝ կյանքի իրավունքի թեմայով:

Համաձայն Պաշտպանության նախարարության կողմից ստացված տեղեկատվության՝ այս պահի դրությամբ վերապատրաստման դասընթացների ծրագրերը գտնվում են մշակման և ուսումնասիրման փուլերում՝ միջազգային փորձագետների ներգրավմամբ: Միջազգային փորձագետի կողմից մշակվել է նաև «Մարդու իրավունքը զինված ուժերում» առարկայի ծրագրի նախագիծը, որը նախատեսվում է ներդնել Վ.Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի Սպաների որակավորման բարձրացման կենտրոնի (ՍՈԲԿ) և հրամանատար-շտաբային ֆակուլտետի (ՀՇՖ) ուսումնական ծրագրերում: Ներկայումս առարկան ուսումնասիրման փուլում է: ՊՆ-ում վերապատրաստման դասընթացները նախատեսվում է իրականացնել 2020 թվականի օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսներին ՀՀ ՊՆ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական և Ա. Խամփերյանցի անվան ռազմական ավիացիոն համալսարաններում իրականացվելիք սպաների որակավորման բարձրացման դասընթացների ծրագրում ներառել նաև կյանքի իրավունքի թեմայով դասախոսություններ, որի արդյունքում դասընթացին ներգրավված սպաները կվերապատրաստվեն կյանքի իրավունքի թեմայով: Սպաների և ռազմական ոստիկանների շրջանում դասընթացները չեն իրականացվել պայմանավորված համավարակով:

Ինչ վերաբերում է քննիչների, դատախազներին, դատավորների և քրեակատարողական ծառայողների վերապատրաստումներին, որոնք ԱՆ ենթակայության ներքո են, վերապատրաստման թեմաները այս կամ այն ձևաչափով ներառվել են ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրում, սակայն COVID-19 համավարակով պայմանավորված վերապատրաստումներ չեն իրականացվել 2020թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում: Մասնավորապես, կյանքի

իրավունքի թեմաները ներառվել են ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրում՝ «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «ՀՀ քրեական իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացներում: Այսպիսով, թեև այս գործողության ներքո նախատեսվող դասընթացները դեռևս չեն իրականացվել, սակայն համապատասխան գերատեսչությունների կողմից կատարվել են աշխատանքներ՝ ուղղված վերապատրաստման ծրագրերում դասընթացների ներառմանը:

Գծապատկեր 1. Գործողություն 1: Վերապատրաստումներ կյանքի իրավունքի թեմայով

Այսպիսով, Գործողություն 1-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 2: Բարձրացնել կյանքի իրավունքի վերաբերյալ զորակոչիկներ, զինծառայողների և ազատությունից զրկված անձանց իրազեկվածությունը

Համաձայն ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության Երևանում Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի և ՀՀ ՊՆ մարդու իրավունքների և բարեվարքության կենտրոնի համագործակցությամբ մշակվել և տպագրվել է կյանքի իրավունքի թեմայով տեղեկատվական պաստառ, որն առաքվել է զորամասեր և զինկոմիսարիատներ: Ներկայումս ԶՈՒ զորամասերի 45%-ում, իսկ զորակոչային և զորահավաքային ծառայության բոլոր տարածքային ստորաբաժանումներում փակցված են մարդու իրավունքների (կյանքի իրավունք, խոշտանգումների արգելք) վերաբերյալ պաստառներ (թիրախային ցուցանիշ՝ 60% 2020-

2022թթ. ընթացքում): Խոշտանգումների արգելքի թեմայով պաստառները առաքվել են ԶՈւ և ԶՀԾ բոլոր տարածքային ստորաբաժանումներ, որոնցից 25%-ում արդեն փակցվել են:

Համավարակային իրավիճակով պայմանավորված զորամասերում և զինկոմիսարիատներում կյանքի իրավունքի վերաբերյալ իրազեկման ակցիաներ դեռևս չեն իրականացվել: Այնուամենայնիվ, համաձայն ՊՀ կողմից տրամադրված տեղեկատվության, ԶՈՒ և ԶՀԾ տարածքային ստորաբաժանման ղեկավարներին հանձնարարական է տրվել, որպեսզի 2020թ" ամառային զորակոչի ընթացքում ստորաբաժանման իրավաբանների ներգրավմամբ զորակոչիկներին տրամադրեն կյանքի իրավունքի վերաբերյալ տեղեկատվություն, մասնավորապես այն, որ յուրաքանչյուր քաղաքացու/զինծառայողի կյանքի իրավունքը պաշտպանվում է օրենքով:

Անձնակազմի հետ տարվող աշխատանքների շաբաթական պլաններում և ստորաբաժանումների դասացուցակներում որպես տեղեկատվության թեմաներ ընդգրկելու և անձնակազմին հասցնելու համար ԶՈՒ ԲՀԱ վարչությունից ԶՈՒ զորամասեր են ուղարկվել մարդու իրավունքների, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին մշակված տեղեկատվական 6 նյութ: Ինչ վերաբերում է տեսաձայնագրությունների թվին, ապա զինված ուժերում մարդու իրավունքների վերաբերյալ մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է 3 տեսաձայնագրություն:

Ինչ վերաբերում է ՔԿՀ-ներում կյանքի իրավունքի վերաբերյալ իրականացված տեղեկատվական արշավներին, որը գտնվում է ԱՆ իրականացման տիրույթում, ապա համաձայն ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության COVID-19-ով պայմանավորված ՔԿՀ-ներում 2020թ. առաջին կիսամյակում չեն կատարվել ԳԾ-ի թիրախային ցուցանիշներով նախանշված գործողությունները:

No	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Մոնիթորինգային արդյունք
2.1	Զորամասերի և զինկոմիսարիատների %-ը, ում փակցված են մարդու իրավունքների (կյանքի իրավունք, խոշտանգումների արգելք) վերաբերյալ պաստառներ	ՀՀ ՊՆ	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px;">Մոնիթորինգային արդյունք</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; background-color: #800000; margin-right: 10px;"></div> <div style="margin-right: 10px;">45%</div> </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px;">Թիրախային ցուցանիշ</div> <div style="border: 1px solid black; width: 130px; height: 20px; background-color: #800000; margin-right: 10px;"></div> <div>60%</div> </div>

2.2	Զորամասերում և զինկոմիսարիատներում իրականացված կյանքի իրավունքի վերաբերյալ իրազեկման ակցիաների թիվը (քանակ)	ՀՀ ՊՆ	<p>Մոնիթորինգային արդյունք 0</p> <p>Թիրախային ցուցանիշ 15</p>
2.3	Զորամասերում, զինկոմիսարիատներում մարդու իրավունքների վերաբերյալ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին մշակված և տարածված տեղեկատվական նյութերի թիվը (քանակ)	ՀՀ ՊՆ	<p>Մոնիթորինգային արդյունք 6</p> <p>Թիրախային ցուցանիշ 3</p>
2.4	Զինված ուժերում մարդու իրավունքների վերաբերյալ մշակված և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածված տեսաձայնագրությունների թիվը (քանակ)	ՀՀ ՊՆ	<p>Մոնիթորինգային արդյունք 3</p> <p>Թիրախային ցուցանիշ 3</p>
2.5	ՔԿՀ-ների %-ը, որում փակցվել են մարդու իրավունքների (կյանքի իրավունք, խոշտանգումների արգելք) վերաբերյալ պաստառներ	ՀՀ ԱՆ	<p>Թիրախային ցուցանիշ՝ 100% ՔԿՀ-ներում</p> <p>Մոնիթորինգային ցուցանիշ՝ 0%</p>
2.6	ՔԿՀ-ներում մարդու իրավունքների վերաբերյալ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին մշակված և տարածված տեղեկատվական նյութերի թիվը (քանակ)	ՀՀ ԱՆ	<p>Թիրախային ցուցանիշ՝ 10 տեղեկատվական նյութեր</p> <p>Մոնիթորինգային ցուցանիշ՝ 0</p>
2.7	ՔԿՀ-ներում մարդու իրավունքների վերաբերյալ մշակված և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածված	ՀՀ ԱՆ	<p>Թիրախային ցուցանիշ՝ նվազագույնը 3</p> <p>Մոնիթորինգային ցուցանիշ՝ 0</p>

Այսպիսով, Գործողություն 2-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

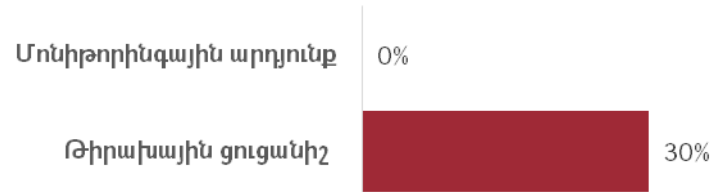
Գործողություն 3. ԶՈՒ-ում ամրապնդել հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտը

Գործողություն 3-ի առաջին մասով նախատեսվում է ԶՈՒ-ում կատարել ուսումնասիրություն անհանդուրժողականության դրսևորումների պատճառների, նպաստող գործողիների և դրանց հաղթահարման ուղիների վերաբերյալ: Համաձայն ՊՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ԶՈՒ ԲՀԱ վարչության կողմից զորամասերում իրականացված վերահսկողության և մեթոդագործնական օգնության ցուցաբերման ընթացքում պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր զինծառայողների շրջանում անցկացվել են սոցիոլոգիական հարցումներ, որոնք վերլուծվել են և արդյունքներն ուղարկվել են զորամիավորումների, միավորումների և զորամասերի հրամանատարներին՝ անհրաժեշտ աշխատանքներ իրականացնելու նպատակով: Զինծառայողների միջև հանդուրժողականության մթնոլորտ ձևավորելու նպատակով ԶՈՒ ԲՀԱ վարչության սպաների կողմից անցկացվել են դաստիարակչական աշխատանքներ՝ ստորաբաժանման կազմով:

Գործողություն 3-ի 2-րդ մասով նախատեսվում է կազմակերպել հոգեբանների դասախոսություններ ՀՀ ԶՈՒ 30%-ում՝ ուղղված ԶՈՒ-ներում հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտի ձևավորմանը և ամրապնդմանը, սակայն համաճարակային իրավիճակով պայմանավորված այս միջոցառումը չի իրականացվել: Այնուամենայնիվ, համաձայն ՊՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության, ՀՀ պաշտպանության նախարարի հրամանի համաձայն, 2020 թվականի սեպտեմբերի 1-ից նոյեմբերի 28-ը կազմակերպվելու են սպա-հոգեբանների դասընթացներ, որոնց շրջանակներում սպա-հոգեբանների հետ կանցկացվի նաև «Հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտի ամրապնդում» թեմայով դասախոսություն:

Միևնույն ժամանակ համաձայն ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ զինված ուժեր է առաքվել վերլուծական նյութ՝ ոչ կանոնագրային փոխհարաբերությունների դրսևորման դեպքերը ծնող պատճառների քննարկման և գործուն միջոցներ ձեռնարկելու անհրաժեշտության վերաբերյալ: Հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտի ամրապնդմանն ուղղված միջոցառման շրջանակներում «ԱՐԱՐ» քաղաքակրթական հետազոտությունների հիմնադրամի հետ համագործակցությամբ՝ մշակման փուլում են հոգեբանների դասախոսությունների թեմաները:

Գծապատկեր 2. Գործողություն 3: Հոգեբանական դասախոսություններ ՁՈՒ-ներում

Այսպիսով, Գործողություն 3-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 7. Վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների ու բուժաշխատողների, կրթական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար, ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ՀՀ ոստիկանության մարզային վարչությունների պետերի օպերատիվ գծով տեղակալներ, տարածքային բաժնի պետեր, բաժնի պետերի ծառայության գծով և օպերատիվ գծով տեղակալներ, քրեական հետախուզության, համայնքային ոստիկանության ու անչափահասների գործերով և ընտանիքում բռնության կանխարգելման բաժանմունքների պետեր, քրեական հետախուզության ու անչափահասների գործերով և ընտանիքում բռնության կանխարգելման բաժանմունքների օպերատիվ ծառայողներ, անչափահասների գործերով և ընտանիքում բռնության կանխարգելման բաժանմունքի տեսչական պաշտոններ զբաղեցնող ծառայողներ, ինչպես նաև միջին խմբի պաշտոններում նոր նշանակված ծառայողներ՝ ընդհանուր թվով 78 ծառայող:

ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի տարեկան վերապատրաստումների ուսուցման 2020 թվականի ծրագրերում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար», ինչպես նաև «Երեխայի նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացները: «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» ծրագրի շրջանակում ադապտացվել է HELP առցանց ուսուցման համապատասխան դասընթացը, որի արդյունքում իրականացվել են վերապատրաստումներ քննիչների, դատախազների, դատավորների համար:

Համաձայն ՀՀ ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ընտանեկան բռնության զոհերի աջակցության կենտրոնների բոլոր աշխատակիցները անցել են միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան վերապատրաստումներ: Վերապատրաստման գործընթացը սկսվել է 2019 թվականին և շարունակվում է նաև 2020 թ-ին: Ընտանեկան բռնության

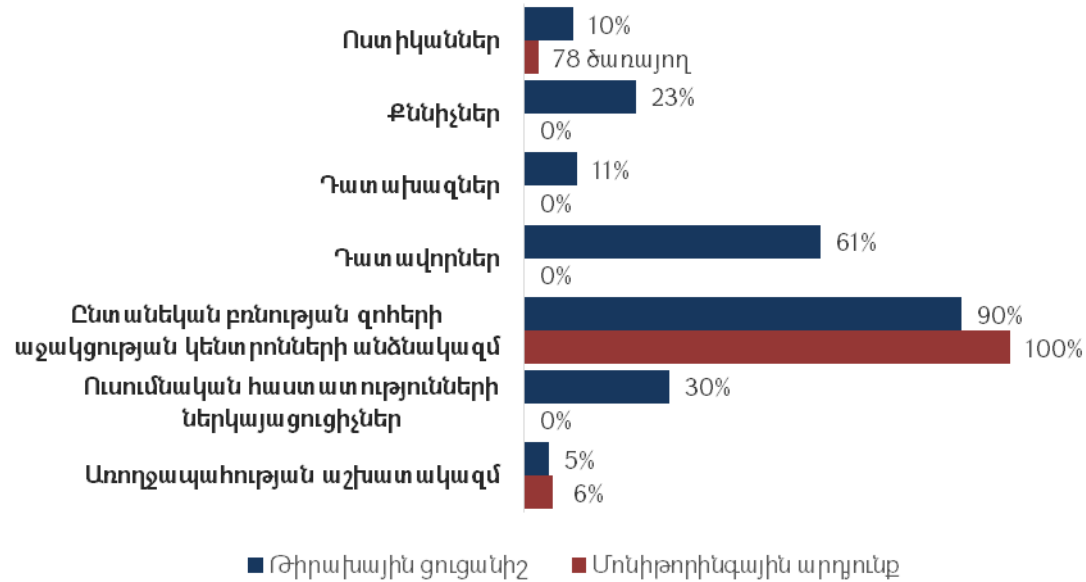
ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար նախատեսված վերապատրաստումներն ունեն պարբերական բնույթ և իրականացվելու են նաև 2020-2022 թթ.: Վերապատրաստումների առաջին փուլը պլանավորվում է իրականացնել 2020 թվականի աշնանը: Երկրում ստեղծված համաճարակային իրավիճակով պայմանավորված քննարկվում է վերապատրաստումների իրականացման հեռավար տարբերակը ևս:

Կրթական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար 2020թ. առաջին կիսամյակում դեռևս վերապատրաստումներ չեն իրականացվել պայմանավորված երկրում COVID-19 համաճարակային իրավիճակով:

ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ում 2020թ.-ի ընթացքում կատարելագործվել է 40 ավագ ու միջին բուժաշխատող (ընտանեկան բժիշկներ, բուժքույրեր, թերապևտներ), որոնց կատարելագործման կրթական ծրագրերում ներառված են եղել ընտանեկան ու կանանց նկատմամբ բռնության վերաբերյալ թեմաներ: ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հանրային առողջապահության կազմակերպման ու կառավարման ամբիոնի կողմից մշակվել է բուժաշխատողների համար նախատեսված կատարելագործման ծրագիր, որում ներառված են մարդու սահմանադրական իրավունքների ու ազատությունների, կանանց ու երեխաների իրավական վիճակի, բռնության ենթարկված կանանց ու երեխաների բժշկական օգնության ու սպասարկման առանձնահատկությունների ՀՀ օրենսդրությանը առնչվող կրթական նյութեր, ինչպես նաև ընտանիքում բռնության կանխարգելման իրավական մեխանիզմները: Համաձայն Առողջապահության նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ շուրջ 6% բուժաշխատողների (ընտանեկան բժիշկներ, թերապևտներ, բուժքույրեր) կատարելագործման ծրագրում ներառված են եղել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներ:

Համաձայն ԿԳՄՍ նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ Քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտ ՀԿ-ի համագործակցությամբ իրականացվող համատեղ ծրագրի շրջանակներում վերապատրաստվել են Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի (ՀՄԿ) մասնագետները, հետագայում նախատեսում է դպրոցների մանկավարժների համար իրականացնել Դպրոցում բռնության նվազեցմանն ուղղված դասընթացներ: ՀՀ ԿԳՄՍՆ և Վորլդ Վիժն Հայաստան Միջազգային կազմակերպության համագործակցության շրջանակներում ՀՄԿ-ի հետ համատեղ նախատեսվում է իրականացնել մանկավարժների համար վերապատրաստման դասընթացներ Անվտանգ և նպաստավոր միջավայր դպրոցում թեմայով՝ ուղղված բուլինգի նվազեցմանը հանրապետության 12 դպրոցում:

Գծապատկեր 3. Գործողություն 7: Վերապատրաստումներ ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով

Այսպիսով, Գործողություն 7-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

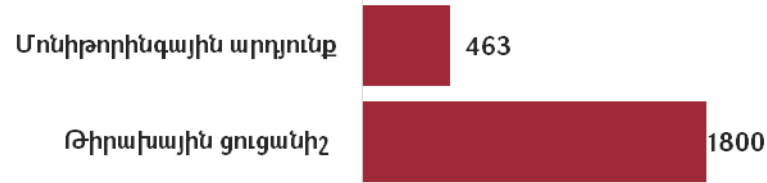
Գործողություն 8.2 Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց, անհրաժեշտության դեպքում նրանց խնամքի տակ եղած անձանց ծառայությունների տրամադրում

Գործողություն 8-ի երկրորդ մասով նախատեսվում է ընտանիքում բռնության ենթարկված 1,800 անձանց տրամադրել օրենքով սահմանված ծառայություններ:

Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ 2020 թ. -ից ՀՀ բոլոր մարզերում գտնվող աջակցության կենտրոններում ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց տրամադրվում են օրենքով նախատեսված համապատասխան ծառայությունները: Ծառայության մատուցումը պատվիրակվել է մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչված և համապատասխան վերապատրաստում անցած հասարակական կազմակերպությանը: Օրենքով սահմանված պահանջներին համապատասխան՝ անհրաժեշտ աջակցության ծառայությունները մատուցվում են ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց,

անհրաժեշտության դեպքում՝ նրանց խնամքի տակ գտնվող անձանց ևս: 2020 թվականի առաջին կիսամյակում ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների ծառայություններ մատուցող հասարակական կազմակերպությունների կողմից աջակցություն է տրամադրվել շուրջ 463 անձի:

Գծապատկեր 4. Գործողություն 8.2: Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց ծառայությունների տրամադրում

Առաջին ծրագրի շրջանակում ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց մատուցվում են իրավական և սոցիալ-հոգեբանական ծառայություններ: Օժանդակությունը կարճատև է և չի նախատեսում խնամք: Երկրորդ ծրագիրը նախատեսված է ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց և նրանց խնամքի տակ գտնվող երեխաներին երկարատև աջակցություն, ներառյալ՝ խնամք, տրամադրելու համար:

Այսպիսով, Գործողություն 8-ի 2-րդ մասը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

ՈԼՈՐՏ 2: ԽՈՇՏԱՆԳՈՒՄՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	1	3	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	1	1	1
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	2	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 20: Ավելացնել ապաստան հայցող անձանց համար նախատեսված սենյակների քանակը

Գործողություն 20-ով նախատեսվում է ավելացնել ապաստան հայցող անձանց համար նախատեսված սենյակների թիվը 2020 թվականի առաջին կեսին 100-ով: Համաձայն մոնիթորինգի արդյունքների՝ արդեն իսկ պատրաստ են նոր կենտրոնի նախագծային-նախահաշվային փաստաթղթերը: Միգրացիոն քաղաքականության զարգացման միջազգային կենտրոնի (ՄՔԶՄԿ) հայաստանյան գրասենյակը (ICMPD), որի միջոցով կազմակերպվում են կենտրոնի շինարարության հետ կապված աշխատանքները, հրապարակել է շինմրցույթի ծանուցում/հրավերը (notice), որը տեղադրվել է ՄՔԶՄԿ-ի և պետական գնումների կայքերում: Շինարարական աշխատանքների մրցույթը հայտարարվել է սույն թվականի հոկտեմբերին, ինչի վերաբերյալ հրապարակում է կատարվել ՄՔԶՄԿ հայաստանյան գրասենյակի պաշտոնական կայքէջում և Ֆինանսների նախարարության գնումների կայքերում: Կենտրոնի շինարարության հետ կապված աշխատանքները COVID-19-ով պայմանավորված շեղվում են նախատեսված պլանից:

Ապաստան հայցողները ներկայումս բնակվում են «Հատուկ կացարան» ՊՈԱԿ-ում, որտեղ առկա է սենյակների սահմանափակ թիվ: Միգրացիոն ծառայության աշխատակիցների հետ խորին հարցազրույցների ընթացքում վերջիններս նշել են, որ անցյալ տարիների ընթացքում եղել է ապաստան հայցողների թվի աճի միտում, որի հիման վրա որոշում է կայացվել կառուցել նոր կացարան: Մասնավորապես նման անհրաժեշտություն ծագել է դեռևս 2012 թվականին, երբ Սիրիայում սկսված պատերազմի հանգամանքով պայմանավորված ՀՀ-ում կտրուկ աճել է ապաստան հայցող օտարերկրյա քաղաքացիների թիվը: Համաճարակային իրավիճակով պայմանավորված նոր կացարանի կարիքի գնահատում դեռևս չի իրականացվել:

Համաձայն խորին հարցազրույցների՝ ներկայումս կացարաններում նվազագույն պայմաններն ապահովված են. իրականացվում են սենյակների մաքրում, ապաստան հայցողներն ապահովված են անվճար սնունդով, յուրաքանչյուր շաբաթ ստացվում է սննդի նոր փաթեթ: Խոհանոցը և սանհանգույցներն ընդհանուր են, ապաստան հայցողները չեն վճարում կոմունալ վճարներ:

Հայաստանում գործող երկու հասարակական կազմակերպություններ զբաղվում են ապաստան հայցողների հիմնախնդիրներով: Մասնավորապես, «Առաքելություն Հայաստան» ՀԿ-ն և «Կարմիչ խաչի» հայաստանյան գրասենյակն իրականացնում են ապաստարաններում կարիքների գնահատում, ապաստան հայցողներին տրամադրում են սոցիալական և իրավական աջակցություն: Հասարակական կազմակերպությունները մշտապես Միգրացիոն ծառայություն են ներկայացնում կացարանների բարելավման առաջարկություններ: Համաձայն խորին հարցազրույցի՝ միգրացիոն ծառայության աշխատակիցները նույնպես իրականացնում են կացարանների բնակիչների հետ պարբերական հանդիպումներ և քննարկումներ կացարանների պայմանների բարելավման նպատակով:

Այսպիսով, Գործողություն 20-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 12: ՀՀ Ոստիկանության և ռազմական ոստիկանության բաժիններում տեղադրել տեսաձայնագրման միջոցներ

Այս գործողությամբ նախատեսվում է ՀՀ ոստիկանության թվով 12 ստորաբաժանումներում տեղադրել տեսահսկման համակարգեր: Համաձայն մոնիթորինգային արդյունքների՝ տեսահսկման համակարգեր են տեղադրվել ՀՀ ոստիկանության թվով 11 ստորաբաժանումներում և ամրակցվել են գերատեսչական ցանցին:

Համաձայն ՀՀ ոստիկանության ներկայացուցիչների հետ խորին հարցազրույցների՝ ոստիկանության ստորաբաժանումներում տեսահսկման գործընթացը կարգավորվում է «Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքով, որում գործընթացի կարգավորման համար կատարվել են համապատասխան փոփոխություններ՝ ուղղված մարդու իրավունքների պաշտպանության շրջանակներում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերի ռիսկերի նվազմանը: Ի լրումն օրենքի փոփոխությունների՝ իրավաբանական վարչության ծառայողների ներգրավմամբ պատրաստվել է Ոստիկանության պետի թիվ 17-Լ և 18-Լ մարտի 31-ի հրամանները՝ գործընթացի ներքին կանոնակարգումը և տեղայնացումը ապահովելու նպատակով: 17-Լ հրամանով ամրագրվում է տեսաձայնագրող սարքերի տեխնիկական առաջադրանքը/պարամետրերը, որոնք պետք է կիրառվել տեսահսկման գործընթացը կազմակերպելու համար, ոստիկանության այն աշխատակիցների, բաժինների ցանկը, որոնք ներգրավված են լինելու տեսահսկման գործընթացում: 18-Լ հրամանով մշակվել է առանձին մեթոդական ուղեցույց, որը նախատեսված է հետաքննական գործառույթ իրականացնելու իրավասություն ունեցող ծառայողների համար (օպերատիվ ծառայողները, անչափահասների, ընտանեկան բռնության կանխարգելման ծառայության աշխատակիցները, համայնքային ոստիկանները): Վերոնշյալ հրամանների տեքստը հրապարակված է Ոստիկանության կայք-էջում:

Խորին հարցազրույցների ընթացում ոստիկանության աշխատակիցները բարձր են գնահատել կատարված աշխատանքների արդյունավետությունը և ծավալը, նշելով, որ բարեհաջող կատարվել են իրավական փոփոխությունները, պահպանվել են ժամկետները և 2020 թվականի մայիսից տեսաձայնագրող և տեսագրող համակարգը գործարկվել է ոստիկանության ստորաբաժանումներում: Համակարգը որպես պիլոտային գործարկվել է ոստիկանության 10 ստորաբաժանումներում՝ Երևան քաղաքի 5 տարածքային ստորաբաժանումներում և չորս մարզերի 5 ստորաբաժանումներում (Շիրակի մարզի Երկու ստորաբաժանումում, Արագածոտնի, Լոռվա, Կոտայքի մարզերում): Յուրաքանչյուր ստորաբաժանումում տեսահսկման սարքերը տեղադրված են երկու աշխատասենյակներում (բացառությամբ Լոռվա մարզի Բազումի բաժնից, որտեղ տեղադրված է մեկ սենյակում):

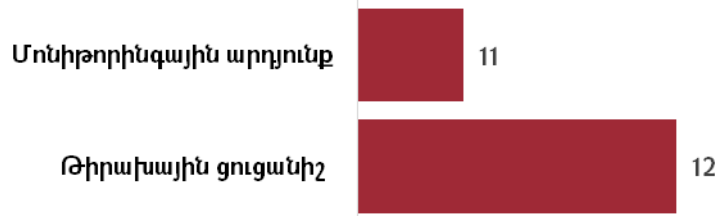
Համաձայն ոստիկանության աշխատակիցների՝ ոստիկանության ստորաբաժանումներում ծանրաբեռնվածությամբ պայմանավորված առանձին կահավորված հարցաքննությունների սենյակներ առկա չեն և տեսահսկման սարքերը տեղադրված են ոստիկանության աշխատակիցների աշխատասենյակներում: Ներկայումս ոստիկանությունում քայլեր են ձեռնարկվում առանձին հարցաքննությունների սենյակների առանձնացման և կահավորման ուղղությամբ: Տեղադրված տեսահսկման սարքերը կատարում են երկու առանձին ֆունկցիա՝ բաժին մուտքերի և ելքերի վերահսկում և հարցաքննությունների ընթացքում պատշաճ տեսաձայնագրման իրականացում:

Ոստիկանության կողմից ապահովվել է նաև տեսաձայնագրությունների պահպանման շտեմարանի առկայությունը: Մշակվել է այն էլեկտրոնային շտեմարանը, որը հնարավորություն է տալիս պահպանել տեսաձայնագրված նյութը օրենքով նախատեսված նվազագույն երկու տարի ժամկետով: Տեսաձայնագրությունների շտեմարանի վարման համար ընտրվել է ոստիկանության հետաքննության բաժինը, մշակված է էլեկտրոնային համակարգ, որը հնարավորություն է տալիս տեսաձայնագրությունները պատշաճ պահպանել էլեկտրոնային կրիչների վրա:

Ոստիկանության պետի մարտի 31-ի 17-Լ հարմանով սահմանված են այն սուբյեկտների ցանկը, ովքեր հասանելիություն ունեն տեսաձայնագրված նյութերին՝ ներառելով այն ոստիկանության ծառայողներին, ովքեր իրավասություն ունեն իրականացնելու ծառայողական քննություններ: Համակարգ հնարավոր է մուտք գործել ոստիկանության երկու ծառայողների համաժամանակյա մուտքի արդյունքում (միաժամանակյա գաղտնաբառերը հավաքելու դեպքում), ինչը բացառում է տեսաձայնագրությունների շտեմարան մեկ աշխատողի կողմից կամայական մուտքը, տեսաձայնագրությունների խմբագրումը կամ հեռացումը՝ ապահովելով նախաքննական գաղտնիքի պաշտպանությունը և անձնական տվյալների պաշտպանության իրավունքը:

Խորին հարցազրույցի ընթացքում ոստիկանության աշխատակիցները համակարգի արդյունավետության վերաբերյալ գնահատականներ չեն տվել՝ նշելով, որ արդյունավետության գնահատման տեսանկյունից դեռևս գործարկման ժամկետը երկար չէ և առկա չեն վիճակագրական տվյալներ: «Հետաքննության ոլորտի բարեփոխումների ծրագրով» նախատեսված է նոյեմբեր ամսվա դրությամբ կատարել մոնիթորինգ և գնահատել ներդրված համակարգի գործարկման արդյունավետությունը: Համաձայն գնահատման արդյունքների որոշում կկատարվի ոստիկանության մյուս ստորաբաժանումներում ևս համակարգի ներդրման անհրաժեշտության վերաբերյալ:

Գծապատկեր 5. Գործողություն 12: Ոստիկանությունում տեսաձայնագրման միջոցների տեղադրումը

Այսպիսով, Գործողություն 12-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 14: Օրենսդրորեն ամրագրել վաղեմության ժամկետի կիրառման սահմանափակումներ խոշտանգման հանցանքի նկատմամբ

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
14	Օրենսդրորեն ամրագրել վաղեմության ժամկետի կիրառման սահմանափակումներ խոշտանգման հանցանքի նկատմամբ	<< ԱՆ	Քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Տեղեկատվություն առկա չէ

Գործողություն 19: Ապահովել խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական և իրավական ծառայություններից օգտվելու իրավունքի արդյունավետ իրականացման մեխանիզմները

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
19	Ապահովել խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական	<< ԱՆ	Քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ	Տեղեկատվություն

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 26: Վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների ու բուժաշխատողների, կրթական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար, ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար

Համաձայն ՊՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ՀՀ ՊՆ և ԵԽ համագործակցության շրջանակում միջազգային փորագետների կողմից մշակվել է վերապատրաստման դասընթացի ծրագիրը, սակայն հակահամաճարակային միջոցառումների հետ կապված սահմանափակումներով պայմանավորված խոշտանգումների արգելքի թեմայով դասընթացները ռազմական ոստիկանների շրջանում դեռևս չեն իրականացվել:

Ինչ վերաբերում է քննիչների, դատախազների և դատավորների վերապատրաստումներին, ապա ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրերում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» դասընթացը, որի ծրագրում որպես առանձին թեմա նախատեսվել է քրեական իրավունքի և դատավարության ոլորտում խոշտանգումների և այլ դաժան վերաբերմունքի արգելքի, ռասիզմի և խտրականության արգելքի պաշտպանությանն առնչվող ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքի վերաբերյալ թեմաները, ինչպես նաև ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության ծառայողների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրի շրջանակում ընդգրկվել է «Խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները: 2020 թվականի 1-ին կիսամյակին վերապատրաստվել է ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության 5 քննիչ:

Դատավորների և դատախազների վերապատրաստման համար ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրում ներառվել է «Խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության

հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները:

ՀՀ արդարադատության ակադեմիան մշակել և ՀՀ իրավական համակարգին է ադապտացրել «Վատ վերաբերմունքի արգելքը» HELP հեռավար ուսուցման դասընթացը, «Կյանքի իրավունքին, խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի արգելքին առնչվող գործերի քննությունը» վերտառությամբ ձեռնարկը, ինչպես նաև «Խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» դասընթացը և վերջինիս ուսումնամեթոդական ապահովումն իրականացնելու համար նախատեսված ձեռնարկը: Ակադեմիան նաև անցկացրել է «Զինված ուժերի համատեքստում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետի քննության վերաբերյալ» վերտառությամբ սեմինար:

ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հոգեբուժության ամբիոնի կողմից մշակվել է բուժաշխատողների համար նախատեսված «Բռնության ազդեցությունը հոգեկան առողջության վրա» թեմայով կատարելագործման ծրագիր: ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հոգեբուժության ամբիոնում կատարելագործվել են 35 ավագ ու միջին բուժաշխատողներ ՀՀ տարբեր բուժհաստատություններից (7.8%): ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ում շուրջ 90 ընտանեկան բժիշկներ (14.5 %) մասնակցել են նաև «Հոգեբուժությունը ընտանեկան բժիշկների և թերապևտների համար» դասընթացին:

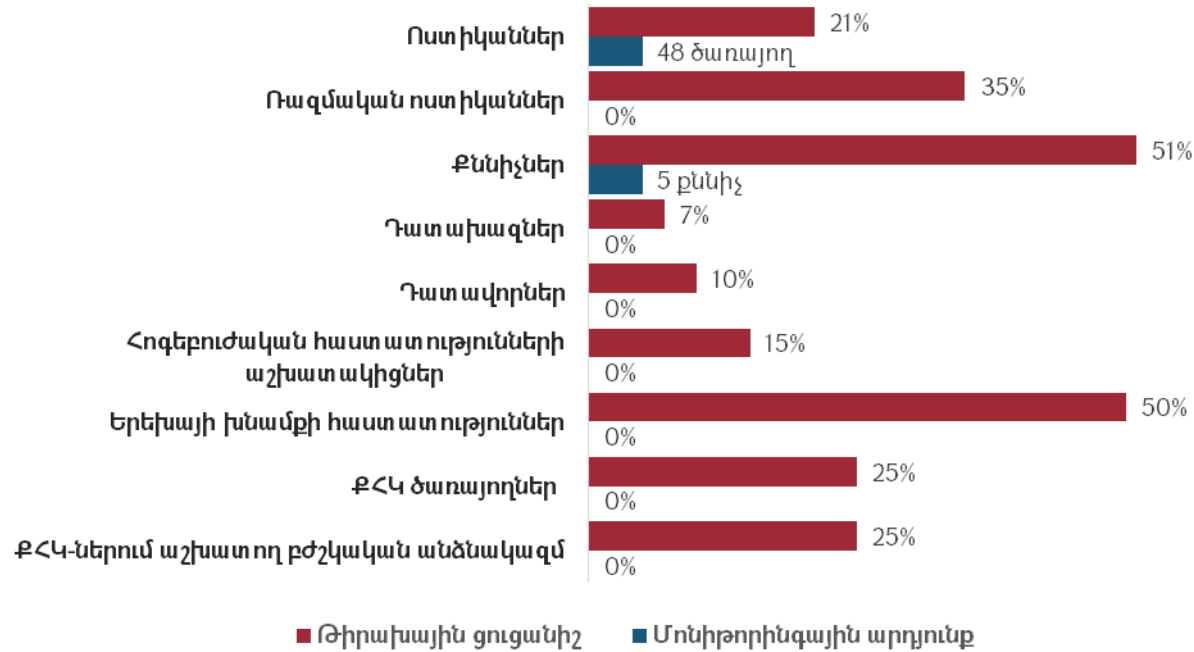
ՀՀ ԱՍՀ նախարարությունը «Սեյվ դը չիլդրեն» կազմակերպության հետ համատեղ «Սոցիալական աշխատանքի բարելավում և հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար ծառայությունների որակի բարձրացում» ծրագրի շրջանակում իրականացրել է ՀՀ Սյունիքի, Լոռու մարզերում և Երևան քաղաքում գործող երեխայի և ընտանիքի աջակցության կենտրոնների, Երևանում և Գյումրիում գործող երեխաների սոցիալական հոգածության ցերեկային 3 կենտրոնի 77 հոգեբանների, սոցիալական աշխատողների, տնօրենների և սոցիալական (և հատուկ) մանկավարժների (կազմում է ընդհանուր 5.5 %) եռօրյա վերապատրաստումներ՝ «Բռնությունից տուժած երեխաների հետ աշխատանքը» թեմաներով:

Բուժաշխատողների և սոցիալական աշխատողների հետ իրականացված վերապատրաստումների թեմաները թեև հարակից են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմային, սակայն ամբողջովին չեն փոխարինում այն, ուստի այս առումով մոնիթորինգային ցուցանիշը գնահատվել է չիրականացված:

Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության երեխաների խնամքի ինստիտուտների աշխատակիցների շրջանում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով դասընթացներ դեռևս չեն իրականացվել 2020 թվականի ընթացքում և վերապատրաստումների կազմակերպման գործընթացն ընթացքի մեջ է:

ՔԿ ծառայողների համար վերապատրաստումները չեն իրականացված պայմանավորված համաճարակային իրավիճակով:

Գծապատկեր 6. Գործողություն 26: Վերապատրաստումներ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով

Այսպիսով, Գործողություն 26-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

ՈԼՈՐՏ 3: ԳՈՐԾԻ ԱՐԴԱՐ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	1	1	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	1	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	-	1
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	1	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 29: Օրենսդրորեն ամրագրել գրավի՝ որպես այլընտրանքային խափանման միջոցի կիրառման հստակ չափանիշներ

Գործողություն 29-ով նախատեսվում էր 2020 թվականի առաջին կեսին օրենսդրորեն ամրագրել գրավի՝ որպես այլընտրանքային խափանման միջոցի կիրառման հստակ չափանիշները և Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկել Ազգային ժողով:

Համաձայն ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության «ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է 2020թ. ապրիլի 14-ին: Օրենքով հստակ սահմանվել են գրավի՝ որպես այլընտրանքային խափանման միջոցի կիրառման հստակ չափորոշիչներ: Օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի կարգավորումները համապատասխանեցվել են ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2019 թվականի հոկտեմբերի 15-ի թիվ ՍԴՈ-1480 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին, անձի անձնական ազատությունը երաշխավորող միջազգային իրավական փաստաթղթերին, ինչպես նաև կատարելագործվել են խափանման միջոցներին վերաբերող քրեադատավարական այլ նորմերը, ուժը կորցրած են ճանաչվել իրավակիրառ պրակտիկայում փաստացի չգործող նորմերը:

Համաձայն նախարարության գնահատականների օրենքի նախագիծը մշակվել է հասարակական կազմակերպությունների, շահագրգիռ կողմերի և միջազգային կազմակերպությունների լայն ներգրավմամբ, հաշվի են առնվել վերջիններս կողմից ներկայացված կարծիքները և առաջարկությունները, որոնց հիման վրա օրենքի նախագիծը լրամշակվել է: Ֆոկուս խմբային քննարկման ընթացքում նախարարության ներկայացուցիչները նշել են, որ դեռևս չկա հստակ վիճակագրություն, թե որքանով է գրավը կիրառվել որպես այլընտրանքային խափանման միջոց վերջին ժամանակահատվածում, սակայն նախարարությունը փաստում է, որ օրենքի վերաբերյալ ստացել է դրական արձագանքներ քննչական և դատական մարմինների կողմից: Օրենքի կիրառման հետ կապված վիճակագրության վարում նախարարության կողմից չի նախատեսվում:

Համաձայն Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի ներկայացուցչի՝ գրավի օրենսդրական կարգավորումներին և կիրառման խնդիրներին Պաշտպանի աշխատակազմն անդրադարձել է ինչպես Սահմանադրական դատարան ներկայացված հատուկ կարծիքի, այնպես էլ Սահմանադրական դատարանի 2019 թվականի հոկտեմբերի 15-ի թիվ ՍԴՈ-1480 որոշման հիման վրա օրենսդրական փոփոխությունների վերաբերյալ կարծիքի շրջանակներում: Մասնավորապես, անդրադարձ է կատարվել կալանքի կիրառության մտահոգիչ պրակտիկային՝ իբրև դրա պատճառ դիտարկելով նաև գրավի սահմանափակ կիրառության և օրենսդրական կառուցակարգերի անկատարության խնդիրները: Համաձայն ՄԻՊ ներկայացուցչի՝ յուրաքանչյուր տարի ՄԻՊ տարեկան հաղորդման կազմման աշխատանքներում իրականացվում են դիտարկումներ կալանքի միջնորդություններ

ներկայացնելու, դրանց քանակի և գրավի հետ հարաբերակցության վերաբերյալ, և դեկտեմբեր ամսին տարեկան հաղորդման արդյունքներով հնարավոր կլինի գնահատել այս օրենսդրական փոփոխության արդյունքները և պրակտիկ կիրառությունը:

Ֆոկուս խմբային քննարկումների ընթացքում ՔՀԿ ներկայացուցիչները, հանրային պաշտպանները և փաստաբանները կարևորել են օրենքի այս փոփոխությունների դերը քրեակատարողական հիմնարկների, դատարանների ծանրաբեռնվածության բեռնաթափման հարցում: Միևնույն ժամանակ նրանք փաստել են, որ ժամանակակից իրավակիրառ պրակտիկայում անթույլատրելի է միայն դատարանի որոշմամբ գրավ կիրառելու պրակտիկան: Համաձայն վերը նշված մասնակիցների՝ օրենսդրական այս փոփոխությունների արդյունավետ կիրառման արդյունքում վստահությունը հասարակության շրջանում իրավական ոլորտի նկատմամբ կբարձրանա և քննչական մարմիններում կամայականության աստիճանը կնվազի: ՔՀԿ-ները նաև կարևորել են օրենքի այս մասի կիրառության վերաբերյալ Երևանում և մարզերում տարբերակված մոնիթորինգի իրականացումը և վիճակագրական տվյալների հավաքագրումը: Սյուն հարցի շրջանակներում ՔՀԿ ներկայացուցիչները նաև խնդիր են բարձրացրել գործի քննության ողջամիտ ժամկետների հետ կապված՝ մասնավորապես նշելով, որ անկախ գործի բարդության աստիճանից գործի քննությունը տևում է ամիսներից մինչև մի քանի տարի, որը հանգեցնում է անձի՝ արդար դատաքննության իրավունքի խախտմանը: Ընդ որում այս խախտումները վերաբերում են նաև հատուկ վարույթի գործերի քննությանը, որոնց համար օրենսդրությամբ սահմանված են հստակ ժամկետներ:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
29	Օրենսդրորեն ամրագրել գրավի՝ որպես այլընտրանքային խափանման միջոցի կիրառման հստակ չափանիշներ	ՀՀ ԱՆ	Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	«ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է 2020թ. ապրիլի 14-ին

Այսպիսով, Գործողություն 29-ը կատարվել է **ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ**:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 38: Բարելավել անձնական տվյալների պաշտպանության մեխանիզմները

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
38.1	Բարելավել անձնական տվյալների պաշտպանության մեխանիզմները	ՀՀ ԱՆ	Կատարել ուսումնասիրություն անձնական տվյալների մշակման ոլորտում առկա բացերի վերաբերյալ՝ միջազգային լավագույն չափանիշների տեսանկյունից	Տեղեկատվություն առկա չէ
38.2		ՀՀ ԱՆ	Կատարված ուսումնասիրության արդյունքներով Վարչապետի աշխատակազմ ներկայացնել առաջարկություններ	Տեղեկատվություն առկա չէ

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 34: Իրականացնել վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, ռազմական ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների համար

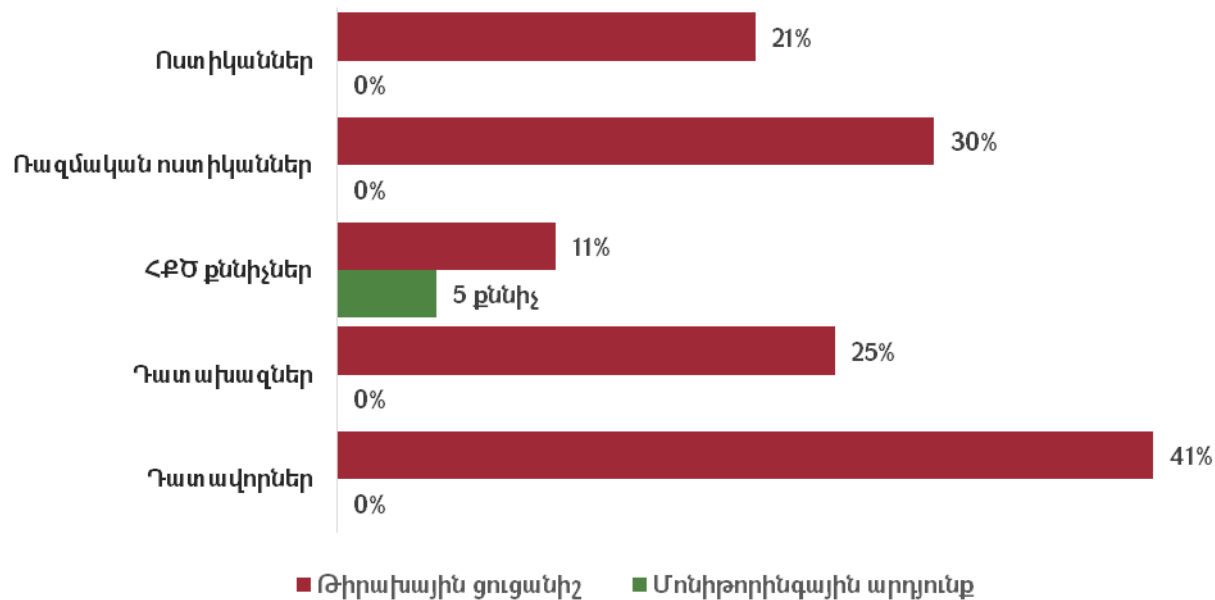
2020թ. երկրորդ եռամսյակում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում նախատեսված էր իրականացնել գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով վերապատրաստումներ, սակայն Հայաստանի Հանրապետությունում կորոնավիրուսի (COVID-19) համաճարակի տարածմամբ պայմանավորված ՀՀ ոստիկանության պետի ժամանակավոր պաշտոնակատարի 12.03.2020թ. հանձնարարականի համաձայն՝ ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի հեռակա ուսուցման և վերապատրաստման դասընթացները ժամանակավորապես դադարեցվել են՝ մինչև հատուկ կարգադրություն:

Ռազմական ոստիկանների շրջանում դասընթացներ նույնպես չեն իրականացվել: Ներկայումս ՀՀ ՊՆ և ԵԽ համագործակցության ծրագրի 2-րդ փուլի շրջանակում նախատեսվում է միջազգային փորագետների հետ համատեղ մշակել վերապատրաստման դասընթացի ծրագիրը:

Ինչ վերաբերում է քննիչների, դատավորների և դատախազների վերապատրաստումներին, ապա ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի Վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրում ընդգրկվել են «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր», «ՀՀ վարչական դատավարության արդի հարցեր», «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացները, որոնց շրջանակներում, ի թիվ այլնի, քննարկման առարկա են դարձվելու քրեաիրավական, վարչաիրավական և

քաղաքացիաիրավական ոլորտներում գործի արդարացի քննությանն առնչվող իրավահարաբերությունները և այդ վարույթներում քննարկվող իրավունքի ապահովման հիմնահարցերը: 2020 թվականի ծրագրում ընդգրկված «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի ծրագրում որպես ինքնուրույն թեմա նախատեսվել են արդար դատաքննության իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: 2020 թվականի 1-ին կիսամյակին վերապատրաստվել են ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության 5 քննիչ:

Գծապատկեր 7. Գործողություն 34. Վերապատրաստումներ գործի արդար քննության իրավունքի թեմայով

Այսպիսով, Գործողություն 34-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

ՈԼՈՐՏ 4: ԻՐԱՎԱՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԵԼՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	2	1	3
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	2	-	3
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	1	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 39: Օրենսդրորեն սահմանել խտրականության հասկացությունը, տեսակները, դրանից պաշտպանության միջոցները և մեխանիզմները, իրավահավասարության հարցերով զբաղվող մարմնի կազմավորման, գործունեության երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան

Համաձայն Արդարադատության նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ՀՀ արդարադատության նախարարության 2020թ. փետրվարի 17-ի թիվ /10.2/3421-2020 ելից գրությամբ օրենքի նախագիծը ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ: ՀՀ վարչապետի աշխատակազմը 2020թ. մայիսի 22-ին հանձնարարել է լրամշակել Օրենքի նախագիծը: Նախագիծն այժմ գտնվում է լրամշակման փուլում:

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմը «Իրավահավասարության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի լուծումների լիարժեքությունն ապահովելու նպատակով ներկայացրել է կոնկրետ առաջարկներ Պաշտպանի՝ որպես իրավահավասարություն երաշխավորող մարմնի դերի, իրավասության, գործառույթների հետ կապված: Մասնավորապես, իրականացվել է հավասարության մարմինների միջազգային առաջադեմ փորձի ուսումնասիրություն, ինչի արդյունքում առաջարկվել է նախագծով ամրագրել Պաշտպանի՝ իրավահավասարության ապահովման ոլորտում բողոքներ քննարկելու իրավասությունը ոչ միայն պետական, այլև մասնավոր հատվածում, ինչպես նաև ամրագրել դատարան դիմելու իրավասությունը՝ հիմք ընդունելով ոլորտի միջազգային չափանիշներն ու Հայաստանի վերաբերյալ միջազգային կառույցների գնահատականները: Առաջարկներն ու միջազգային փորձի ուսումնասիրության վերաբերյալ տեղեկանքը ներկայացվել և աշխատանքային կարգով քննարկվել են ՀՀ արդարադատության նախարարության գործընկերների հետ:

Ֆոկուս խմբային քննարկման ընթացքում ՄԻՊ ներկայացուցիչը նշել է, որ օրենսդրական այս փոփոխությունների վերաբերյալ ՄԻՊ-ը ներկայացրել է իր կարծիքները և տեսակետները, Վրաստանի հանրային պաշտպանի գրասենյակի հետ իրականացրել է փորձի փոխանակում, ուսումնասիրել է միջազգային լավագույն փորձը: Համաձայն ՄԻՊ ներկայացուցչի՝ խտրականության վերաբերյալ բողոքներով զբաղվող մարմին ստեղծելուն զուգահեռ, անհրաժեշտ է իրականացնել իրազեկման արշավներ հանրության շրջանում այս մարմնի վերաբերյալ իրազեկվածությունը բարձրացնելու նպատակով, ինչը կբարձրացնի խտրականության դեմ պայքարի արդյունավետությունը: Արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից ՄԻՊ ներկայացուցիչը նաև կարևորել է իրավասու մարմնի՝ խտրականության դեպքերով դատարան դիմելու իրավասության տրամադրումը, որի արդյունքում հնարավոր կլինի խտրականության վերաբերյալ իրավասու մարմնի խորհրդատվական, ոչ պարտադիր կատարման ենթակա որոշումը դարձնել պարտադիր կատարման ենթակա՝ համապատասխան դատական ակտի հիման վրա:

Ֆոկուս քննարկումների ընթացքում ԲՀԿ ներկայացուցիչները մատնանշել են խտրականության դեմ պայքարի ոլորտում մի շարք բացթողումներ, որոնց թվում են օրենսդրական բաղթողումները, որոնցով պայմանավորված փաստացի տեղի են ունենում

խտրականության դրսևորումներ, վերահսկողական մարմինների բացակայությունը, գործող մարմինների սահմանափակ լիազորությունները, խտրականության դրսևորումների ապացուցման դժվարությունը և խտրականության հիմքով իրավունքների ոտնահարման դեպքում դատական մարմիններին դիմելու պատրաստակամության բացակայությունը, որոնք ընդհանուր առմամբ խոչընդոտում են այս ոլորտում խախտված իրավունքների վերականգնումը: Համաձայն ՔՀԿ ներկայացուցիչների՝ այս օրենսդրական փոփոխությունները կարող են որոշակի զգոնեցնող ազդեցություն ունենալ խտրականության հիմքով իրավունքների ոտնահարման դեպքերի թվի նվազման հետ կապված, այնուամենայնիվ այսպիսի դեպքերի ապացուցումը դեռևս մնում է խնդրահարույց:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
39	Օրենսդրորեն սահմանել խտրականության հասկացությունը, տեսակները, դրանից պաշտպանության միջոցները և մեխանիզմները, իրավահավասարության հարցերով զբաղվող մարմնի կազմավորման, գործունեության երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	<< ԱՆ	«Իրավահավասարության մասին» օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Նախագիծը գտնվում է լրամշակման փուլում

Այսպիսով, Գործողություն 39-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 45: Օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման երաշխիքները

Գործողություն 45-ով նախատեսվում է օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման երաշխիքները: Այս գործողության կատարողներն են՝ << աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը, << առողջապահության նախարարությունը և << կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարությունը: Գործողությունը բաղկացած է երկու ենթագործողություններից, որոնցով նախատեսվում է 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում 1) «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» << օրենքի նախագիծն ուղարկել Ազգային ժողով 2) «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» << օրենքի նախագիծն ուղարկել է Ազգային ժողով:

ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխանեցնելու նպատակով, հաշվի առնելով նաև կոնվենցիայի կատարման մասին ՄԱԿ-ի հաշմանդամություն

ունեցող անձանց իրավունքների հարցերով կոմիտեի 2017 թ. մայիսի 8-ի CRPD/C/ARM/CO/1 եզրափակիչ դիտարկումները՝ նոր խմբագրությամբ մշակվել և սահմանված կարգով շրջանառության մեջ է դրվել «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» օրենքի նախագիծը՝ ամրագրելով մարդու իրավունքների վրա հիմնված սկզբունքներ: Օրենքի նախագծով պետությունը երաշխավորություն է ստանձնում հաշմանդամություն ունեցող անձանց՝ այլ անձանց հետ համահավասար անկախ կյանքի և համայնքում ներառվելու համար անհրաժեշտ պայմաններ և հավասար հնարավորություններ ստեղծելու ուղղությամբ: Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի և հավասար պայմաններ ապահովելու նպատակով՝ նախագծով սահմանվել են դրույթներ հաշմանդամության հիմքով խտրականությունը արգելելու, ֆիզիկական միջավայրի, տեղեկատվության և հաղորդակցման մատչելիությունն ապահովելու վերաբերյալ: Օրենքի նախագիծն ուղարկվել է գերատեսչություններին և շահագրգիռ հասարակական կազմակերպություններին: Ստացված առաջարկներն ամփոփվել են, արդյունքում լրամշակված «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը ու «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերը փաթեթով 08.06.2020 N ԶԲ/ԱԿ-2-1/36973-2020 գրությամբ ներկայացվել են ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ:

Հաշմանդամության գնահատման նոր՝ մարդու իրավունքների վրա հիմնված մոդելի ներդրման իրավական հենքն ապահովելու նպատակով մշակվել և սահմանված կարգով շրջանառության մեջ է դրվել «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» օրենքի նախագիծը: Օրենքի նախագիծը 08.06.2020 N ԶԲ/ԱԿ-2-1/36973-2020 գրությամբ ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ:

Համաձայն նախարարության հետ ֆոկուս խմբային քննարկման՝ օրենքի մշակումն ունի բավականին երկար պատմություն և սկսվել է դեռևս 2016 թվականից: Այն անցել է բազմաթիվ փուլեր և օրենքի մշակմանը ներգրավված են եղել նաև միջազգային փորձագետներ, որոնք ներկայացրել են իրենց կարծիքները նախագծի տարբեր տարբերակների վերաբերյալ: Նախագիծը ներկայացվել է հանրային քննարկման մի քանի անգամ: Վարչապետի աշխատակազմ ներկայացնելուց հետո նախագիծը հետ է ուղարկվել լրամշակման նախարարություն: Լրամշակումից հետո օրենքի նախագծերը նախատեսվում է ևս մեկ անգամ ներկայացնել վարչապետի աշխատակազմ, որից հետո այն կուղարկվի Ազգային ժողով: Համաձայն ԱՍՀ նախարարության գնահատականների՝ գործընթացը հնարավոր կլինի ավարտել մինչև տարվա վերջ: Համաձայն նախարարության՝ օրենքի նախագիծը ներկայացվում է փաթեթային, ներառելով «Ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների իրավունքների պաշտպանության մասին» օրենքի նախագիծը նույնպես, ինչը գործընթացը դարձնում է ավելի բազմակողմանի և բարդ: Ֆոկուս խմբային քննարկումների ընթացքում ՔՀԿ ներկայացուցիչները մատնանշել են, որ հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման երաշխիքների ոլորտում վերոնշյալ օրենսդրական

փոփոխությունների չընդունման պատճառով հաշմանդամություն ունեցող անձիք դեռևս չեն կարողանում լիարժեք իրացնել իրենց իրավունքները:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
45.1	Օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման երաշխիքները	ՀՀ ԱՍՀՆ, ՀՀ Առողջապահության նախարարություն, ՀՀ ԿԳՄՍՆ	«Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ
45.2		ՀՀ ԱՍՀՆ, ՀՀ Առողջապահության նախարարություն, ՀՀ ԿԳՄՍՆ	«Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ

Այսպիսով, Գործողություն 45-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 47: Ապահովել հոգեկան, այդ թվում մտավոր խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցությունն իրենց իսկ վերաբերող բոլոր որոշումների կայացման գործընթացներում

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
47.1	Ապահովել հոգեկան, այդ թվում մտավոր խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց	ՀՀ ԱՆ	Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ պարզելու ոլորտում առկա իրավական բացերը, դրանց լուծման միջոցները	Տեղեկատվություն առկա չէ

47.2	մասնակցությունն իրենց իսկ վերաբերող բոլոր որոշումների կայացման գործընթացներում	ՀՀ ԱՆ	ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Տեղեկատվություն առկա չէ
------	--	-------	---	--------------------------------

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 40: Վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով

Այս գործողությամբ նախատեսվում է իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով վերապատրաստումներ իրականացնել ոստիկանության ծառայողների, քննիչների, դատախազների, դատավորների, բուժաշխատողների, սոցիալական աշխատողներին և կրթության ոլորտի աշխատողների շրջանում: Գործողության շրջանակներում իրականացված աշխատանքները ներկայացված են ստորև:

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ՀՀ ոստիկանության մարզային վարչությունների տարածքային բաժնի պետեր և բաժնի պետերի օպերատիվ գծով տեղակալներ, քրեական հետախուզության ու անչափահասների գործերով և ընտանիքում բռնության կանխարգելման բաժանմունքների պետեր, ինչպես նաև միջին խմբի պաշտոններում նոր նշանակված ծառայողներ՝ ընդհանուր թվով 47 ծառայող:

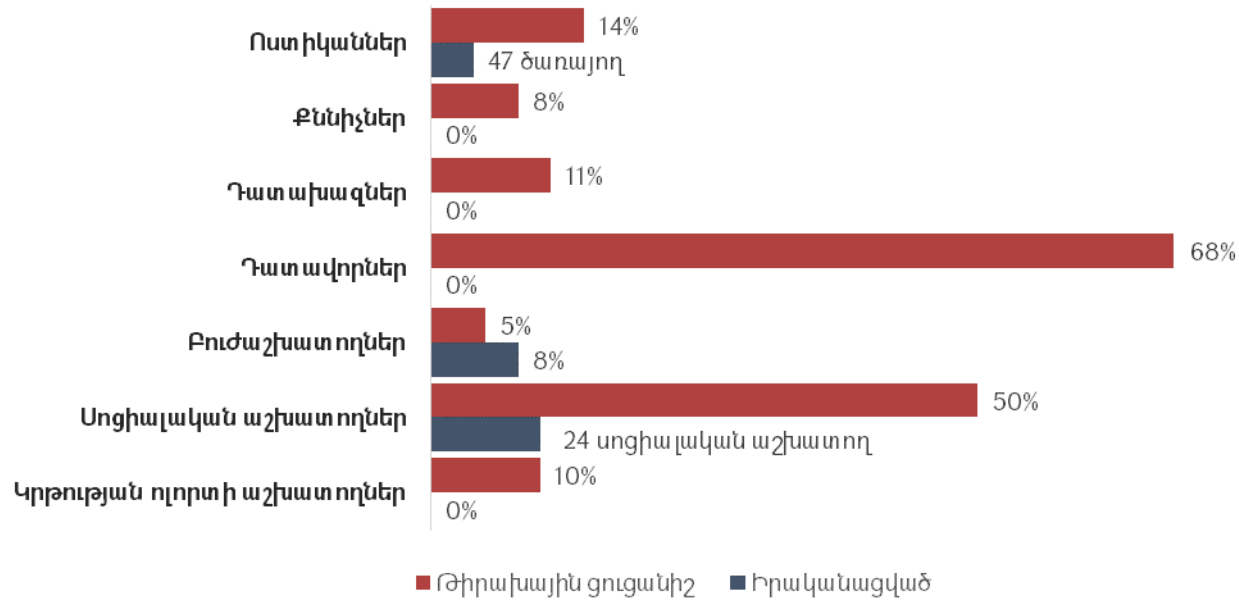
Քննիչների, դատախազների և դատավորների շրջանում վերապատրաստումներ դեռևս չեն իրականացվել: ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի տարեկան վերապատրաստումների ուսուցման 2020 թվականի ծրագրում ներառվել են դասընթացներ («Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր») որոնց շրջանակներում ուսումնասիրվում են ռասիզմի և խտրականության արգելքի վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքին և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերին առնչվող թեմաները: Իրավահավասարության ապահովմանը և խտրականության արգելքին առնչվող առանձին թեմաներին անդրադարձ է կատարվում նաև 2020 թվականի ծրագրում ներառված «ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատության արդի միտումները» դասընթացի շրջանակներում:

Համաձայն Առողջապահության նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության բուժաշխատողների 8%-ի (ընտանեկան բժիշկներ, թերապևտներ, բուժքույրեր) կատարելագործման դասընթացներում ներառված են եղել իրավահավասարության և խտրականության արգելքի թեմաներ:

Կրթության ոլորտի աշխատողների վերապատրաստումներ նույնպես չեն անցկացվել 2020թ. առաջին կիսամյակում՝ պայմանավորված երկրում COVID-19 համաճարակային իրավիճակով:

Ինչ վերաբերում է սոցիալական աշխատողներին, ապա իրականացվել է «Սոցիալական աշխատանք տարեցների հետ» դասընթացը, որտեղ ներառվել են «Տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունն ու դրա իրականացման 2017- 2021թթ. միջոցառումների ծրագիրը» և «Ոլորտը կարգավորող օրենսդրությունը և տարեցներին ու հաշմանդամներին տրամադրվող ծառայությունները» թեմաները: Դասընթացին մասնակցել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի տուն-ինտերնատների և ՀԿ-ների 24 սոցիալական աշխատողներ և հոգեբաններ: «Տարեցների խնամքի առանձնահատկությունները» դասընթացում ներառվել են «Տարեց կամ հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքի, վերականգնողական օգնության տրամադրման կարգն ու պայմանները» և «Հայաստանում տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության ոլորտի օրենսդրությունը, տարեցներին և հաշմանդամներին տրամադրվող ծառայությունները» թեմաները, դասընթացին մասնակցել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի տուն-ինտերնատների 22 բուժքույրեր և սանիտարներ: Համաձայն ՀՀ ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող մեկ հաստատության սոցիալական աշխատողների 60 տոկոսը 2020 թվականին վերապատրաստվել է իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմայով: Մնացյալ հաստատությունների սոցիալական աշխատողների վերապատրաստումները կկազմակերպվեն առաջիկայում:

Գծապատկեր 8. Գործողություն 40: Վերապատրաստումներ իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով

Այսպիսով, Գործողություն 40-ը կատարվել է **ՄԱՍԱԲ**

Գործողություն 41: Բարձրացնել իրավահավասարության, բոլոր հիմքերով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկվածությունը

Այս գործողության շրջանակներում նախատեսվում է իրավահավասարության, խտրականության արգելքի վերաբերյալ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին մշակել և տարածել տեղեկատվական նյութեր, տեսաձայնագրություններ և կազմակերպել իրազեկման ակցիաներ:

Համաձայն ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ և ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի, ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամի և ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի կողմից իրականացվող «Մարդու իրավունքների պաշտպանությունը Հայաստանում» ծրագրի շրջանակներում մշակվել և հնարավոր բոլոր հարթակներով, այդ թվում նաև

հեռուստատեսությամբ տարածվել է 2 տեղեկատվական տեսաձայնագրություն, 300 օրինակով տպագրվել և տարածվել են տեղեկատվական պաստառներ ու թռուցիկներ, այդ թվում նաև գովազդային վահանակների վրա է տեղադրվել պաստառը:

Գործողություններ են իրականացվել են ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի կողմից: Մարդու իրավունքների պաշտպանը մարտի 8-ից ապրիլի 7-ը մեկնարկել է կանանց հաջողության պատմությունների հանրային իրազեկման արշավ, որը նպատակ ունի կոտրել հասարակությունում կանանց դերի վերաբերյալ կարծրատիպերը և հաջողված պատմություններով ոգեշնչել հասարակությանը: Իրազեկման արշավն ուղեկցվել է #Դարձիր_օրինակ հայերեն և #Set_an_example անգլերեն հեշթեգերի ներքո: Տեսանյութերը Համագործակցության արդյունքում ցուցադրվել են նաև Հանրային հեռուստաընկերության «Առավոտ լուսո» հաղորդման շրջանակներում, ինչպես նաև տարածվել է լրատվամիջոցներով ու սոցիալական ցանցերով: Արշավի շրջանակում Պաշտպանն առաջարկել է նաև հանրությանը միանալ «Դարձիր օրինակ» կոչի տարածմանը և ուղարկել կանանց հաջողված պատմություններ ombuds@ombuds.am հասցեին: Պատմությունները կոգեշնչեն կանանց դառնալ հաջորդ օրինակը: Կոչի շրջանակներում ստացվել են 38 պատմություններ ինչպես անհատներից, այնպես էլ հասարակական կազմակերպություններից:

No.	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Մոնիթորինգային արդյունք
41.1	Իրավահավասարության, խտրականության արգելքի վերաբերյալ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին մշակված և տարածված տեղեկատվական նյութերի թիվը (քանակ)	ՀՀ ԱՆ	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px;">Մոնիթորինգային արդյունք</div> </div>

41.2	Իրավահավասարության, խտրականության արգելքի վերաբերյալ մշակված և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածված տեսաձայնագրությունների թիվը (քանակ)	<< ԱՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	2	Թիրախային ցուցանիշ	3
41.3	Իրավահավասարության, խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրականացված իրազեկման ակցիաների թիվը (քանակ)	<< ԱՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	1	Թիրախային ցուցանիշ	5

Այսպիսով, Գործողություն 41-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 44: Բարձրացնել իրազեկվածությունը ատելության խոսքի վերաբերյալ

Գործողություն 44-ով նախատեսվում է ատելության խոսքի վերաբերյալ մշակել և տարածել տեղեկատվական նյութեր, տեսաձայնագրություններ, և իրականացնել տեղեկատվական արշավներ: Նախատեսվող այս գործողությունները դեռևս չեն կատարվել:

«Արդարադատության մատչելիության խթանում Արևելյան գործընկերության երկրներում խտրականության, ատելության հիմքով կատարվող հանցագործությունների և ատելություն սերմանող խոսքի զոհերի համար ոչ դատական կարգով փոխհատուցման մեխանիզմների միջոցով» տարածաշրջանային ծրագրի շրջանակում նախատեսվում է 2020-2021 թվականներին << մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի հետ համատեղ իրականացնել իրազեկման արշավ ատելության խոսքի, դրա բացասական հետևանքների, այլակարծության և խոսքի ազատության իրավունքի նկատմամբ հարգանքի անհրաժեշտության վերաբերյալ: Այժմ պաշտպանի գրասենյակի հետ իրականացվում են իրազեկման արշավի նախապատրական

աշխատանքները, արշավի բովանդակությունը կազմող միջոցառումների շրջանակի և ձևաչափի վերաբերյալ քննարկումներ, մշակման փուլում է գտվում արշավի իրականացման հայեցակարգը:

No.	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Մոնիթորինգային արդյունք	
44.1	Ատելության խոսքի վերաբերյալ տարածված տեղեկատվական նյութերի քանակը (քանակ)	<< ԱՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	0
			Թիրախային ցուցանիշ	5 նյութ
44.2	Ատելության խոսքի արգելքի վերաբերյալ մշակված և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածված տեսաձայնագրությունների թիվը (քանակ)	<< ԱՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	0
			Թիրախային ցուցանիշ	3 տեսաձայնագրություն
44.3	Ատելության խոսքի արգելքի վերաբերյալ տեղեկատվական արշավների թիվը (քանակ)	<< ԱՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	0
			Թիրախային ցուցանիշ	2 արշավ

Այսպիսով, Գործողություն 44-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

ՈԼՈՐՏ 5: ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	1	2
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	1	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	-	1

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 50: Ավելացնել երեխաներին հոգեբուժական և վերականգնողական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների քանակը

Գործողությամբ նախատեսվում է ստեղծել մանկական վերականգնողական ծառայություններ մատուցող 1 սպասարկման կենտրոն:

Համաձայն Առողջապահության նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության «Վորլդ Վիժն Հայաստան» զարգացման և բարեգործական միջազգային կազմակերպության աջակցությամբ իրականացվում են Ճամբարակի վերականգնողական կենտրոնի վերանորոգման և կահավորման աշխատանքները, ավարտվել են մասնագետների ընտրության և մասնագետների կարողությունների զարգացման միջոցառումները, ինչպես նաև Ջինիշյան հիշատակի հիմնադրամի աջակցությամբ ավարտվել են Սևանի վերականգնողական կենտրոնի շինարարական և վերանորոգման աշխատանքները, կենտրոնի հագեցվածությունը սարքերով և կահույքով, ինչպես նաև աշխատակազմի հավաքագրումը: Աշխատակազմի վերապատրաստումները սկսվել են սույն թվականի օգոստոսի 20-ից, ավարտը նախատեսվում է նոյեմբերի 20-ին:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
50	Ավելացնել երեխաներին հոգեբուժական և վերականգնողական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների քանակը	« Առողջապահության նախարարություն	Ստեղծվել է մանկական վերականգնողական ծառայություններ մատուցող 1 սպասարկման կենտրոն	Իրականացվել է երկու մանկական վերականգնողական ծառայություններ մատուցող կենտրոնների վերանորոգման, կահավորման և մասնագետներով համալրման աշխատանքներ

Այսպիսով, Գործողություն 50-ը կատարվել է **ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ**:

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 49: Բարձրացնել պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը

Գործողությամբ նախատեսվում է հանրապետության 150 բժշկական հաստատություններում փակցնել պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների ցանկը վերաբերյալ տեղեկատվություն:

Համաձայն Առողջապահության նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության Առողջապահության նախարարի 2019 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 3963 - Ա հրամանով ամրագրված՝ «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ մատուցող բժշկական կազմակերպություններում՝ բնակչության համար տեսանելի վայրում առողջապահության նախարարի հրամանով հաստատված ձևաչափով պաստառներ փակցնելու մասին», թվով 184 պետական պատվերի շրջանակներում բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող բժշկական կազմակերպություններում փակցվել են իրազեկման պաստառներ:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
49	Բարձրացնել պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը	ՀՀ Առողջապահության նախարարություն	150 բժշկական հաստատություններում փակցված է պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների ցանկը	184 բժշկական հաստատություններում փակցված է պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների ցանկը

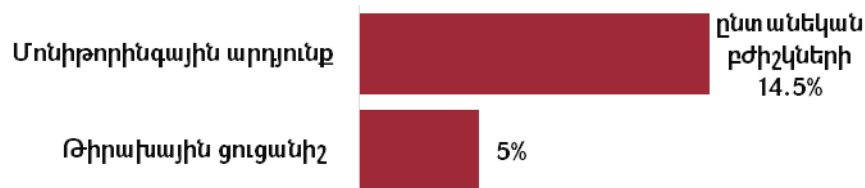
Այսպիսով, Գործողություն 49-ը կատարվել է **ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ**:

Գործողություն 55: Իրականացնել վերապատրաստումներ հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով

Գործողություն 55-ով նախատեսվում է իրականացնել վերապատրաստումներ գործող բժշկական հաստատությունների բուժաշխատողների 5%-ի շրջանում՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով:

Համաձայն Արդարադատության նախարարության կողմից տրամադրված մոնիթորինգային զեկույցի՝ ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հանրային առողջապահության կազմակերպման և կառավարման ամբիոնի կողմից մշակվել է բուժաշխատողների համար նախատեսված կատարելագործման կրթական ծրագիր, որում ներառված են հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների, բժշկական օգնության ու սպասարկման, դեղորայքի ձեռք բերման իրավական հիմքերն ու բժիշկ-հաշմանդամություն ունեցող անձ փոխհարաբերությունների բժշկա-իրավական ու բիոէթիկական կարգավորումները: Հաշմանդամության ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների վերաբերյալ դասընթացները պարտադիր ներառված են ընտանեկան բժիշկների դասընթացների մոդուլներում, որի շրջանակում վերապատրաստվել են 90 ընտանեկան բժիշկներ: Այսպիսով, վերապատրաստումների տոկոսը 2020թ. առաջին կիսամյակում կազմել է 14.5%:

Գծապատկեր 9. Գործողություն 55: վերապատրաստումներ հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով

Այս գործողության վերաբերյալ Առողջապահության նախարարության կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

Այսպիսով, Գործողություն 55-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

ՈԼՈՐՏ 6: ՀԱՎԱՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	0	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	0	0	0
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	0	0	1

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

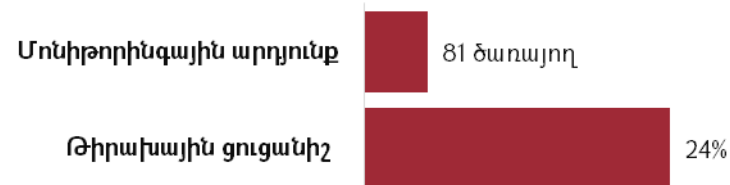
Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 57: Վերապատրաստումներ իրականացնել հավաքների ազատության թեմայով՝ միջազգային չափանիշների վերաբերյալ

2020-2022 թվականների ընթացքում հավաքների ազատության ոլորտում պարբերական իրականացվելիք գործողությունների թվում են հավաքների ազատության վերաբերյալ ոստիկանության ծառայողների վերապատրաստումները՝ թիրախավորելով ոստիկանության 24%-ին: Համաձայն Ոստիկանության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ 2020 թվականի հուլիսի 31-ի դրությամբ հավաքների ազատության թեմայով վերապատրաստվել են ոստիկանության 81 ծառայող:²

Գծապատկեր 10. Գործողություն 57: Վերապատրաստումներ հավաքների ազատության թեմայով

Այսպիսով, Գործողություն 57-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

² Ոստիկանության կողմից տոկոսային ցուցանիշ չի տրամադրվել

ՈԼՈՐՏ 7: ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	2	0
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	1	-
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	1	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 60: Օրենսդրորեն ամրագրել կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերման, հաշվառման և կրթության իրավունքի իրացման մեխանիզմները

Համաձայն ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից այս գործողության վերաբերյալ տրամադրված տեղեկատվություն ԿԳՄՍ նախարարության կողմից մշակվել և սահմանված կարգով 2020 թվականի հոկտեմբերի 2-ի N 01/09.1/26422-2020 գրությամբ ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ է ներկայացվել «Պարտադիր կրթությունից դուրս մնացած երեխաների բացահայտման և ուղղորդման կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
60	Օրենսդրորեն ամրագրել կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերման, հաշվառման և կրթության իրավունքի իրացման մեխանիզմները	ՀՀ ԿԳՄՍ	Ընդունվել է կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերումը, հաշվառումը և կրթության ներգրավումը կարգավորող ԿԳՄՍ նախարարի հրաման	Ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ

Այսպիսով, Գործողություն 60-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 61: Ընդունել ներառական կրթության ապահովման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար

Գործողություն 61-ով նախատեսվում է ընդունել ներառական կրթության ապահովման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար, որի շրջանակներում նախատեսվում է ներդնել ներառական կրթության

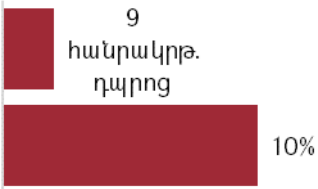

տվյալների հավաքագրման և մոնիթորինգի մեխանիզմ, նոր կառուցվող ուսումնական հաստատությունների համար ընդունել համընդհանուր դիզայնի ճարտարապետություն, հանրակրթության հաստատությունների 10%-ը հարմարեցնել համընդհանուր դիզայնի ճարտարապետությանը և նոր մոդուլներով վերապատրաստել ուսուցիչների 40%-ին:

Համաձայն ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ՀՀ կառավարության 2016 թվականի փետրվարի 18-ի նիստի արձանագրային որոշմամբ հավանություն է տրվել հանրակրթության ոլորտում «Համընդհանուր ներառական կրթության համակարգի ներդրման գործողությունների պլանին և ժամանակացույցին»: Վերնշյալ երկու հարցերի վերաբերյալ 2020 թվականի իրականացված աշխատանքների վերաբերյալ նախարարության կողմից լրացուցիչ տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
61.1	Ընդունել ներառական կրթության ապահովման ուղղվածություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար	ՀՀ ԿԳՄՍ	Ներդրվել է ներառական կրթության տվյալների հավաքագրման և մոնիթորինգի մեխանիզմ	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել
61.2		ՀՀ ԿԳՄՍ	Նոր կառուցվող ուսումնական հաստատություններն ունեն համընդհանուր դիզայնի ճարտարապետություն	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել

ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարությունը և ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալությունը համատեղ իրականացնում են «Ներառական կրթության համակարգի հզորացում Հայաստանում» ծրագիրը, որի նպատակն է թիրախ դպրոցներում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող (ԿԱՊԿՈՒ) երեխաների համար ֆիզիկական հասանելիության ապահովումը, դպրոցական և տարածքային մակարդակներում որակյալ և արդյունավետ մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրումը: Ծրագրի իրականացման արդյունքում նախատեսվում է ունենալ վերանորոգված ու անհրաժեշտ գույքով և դիդակտիկ նյութերով համալրված շուրջ 100 ռեսուրս սենյակ և 5 Տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն (ՏՄԱԿ): Ներկա դրությամբ ավարտվել են շինարարական աշխատանքները Սյունիքի 9 հանրակրթական դպրոցներում և 1 ՏՄԱԿ-ում:

Ինչ վերաբերում է նոր մոդուլներով ուսուցիչների վերապատրաստումներին, ապա ՀՀ Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերում հանրակրթության համակարգում համընդհանուր ներառմանն անցման համատեքստում «Ընտանեկան միջավայր և համայնքային ծառայություններ Հայաստանի համար» ծրագրի շրջանակում «Հույսի կամուրջ» ՀԿ-ի կողմից, ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության երաշխավորած մոդուլներով վերապատրաստվել են ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի 452 և Կոտայքի մարզի 386 մանկավարժներ: Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի (ՀՄԿ) կողմից ներառական կրթության թեմայով իրականացված վերապատրաստումների շրջանակում վերապատրաստվել է 3358 մանկավարժ: Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման ապահովում ծրագրի շրջանակներում ներառական կրթության թեմայով վերապատրաստումների շրջանակում վերապատրաստվել է 1915 մանկավարժ: Ընդհանուր առմամբ վերապատրաստվել են 6111 ուսուցիչներ և ուսուցիչների օգնականներ:

No.	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Մոնիթորինգային արդյունք	
61.3	Հանրակրթության հաստատությունների 10%-ը հարմարեցվել է համընդհանուր դիզայնի ճարտարապետությանը	ՀՀ ԿԳՄՍՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	
61.4	Ընդունել ներառական կրթության ապահովման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար	ՀՀ ԿԳՄՍՆ	Մոնիթորինգային արդյունք	

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
 Գործողություններ նախատեսված չեն:

ՈԼՈՐՏ 8: ԿԱՐԾԻՔԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՄԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	1	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	-	1
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	1	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 66: Ստորագրել «Պաշտոնական փաստաթղթերի մատչելիության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

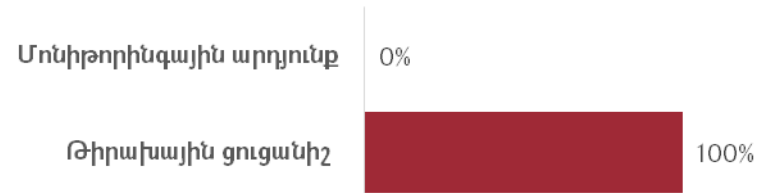
No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
66	Ստորագրել «Պաշտոնական փաստաթղթերի մատչելիության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան	ՀՀ ԱՆ	Կոնվենցիան ստորագրված է	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 65: Վերապատրաստումներ իրականացնել մարդու՝ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով՝ ներպետական օրենսդրության և միջազգային չափանիշների վերաբերյալ

Գործողություն 65-ով նախատեսվում է վերապատրաստումներ իրականացնել մարդու՝ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով՝ ներպետական օրենսդրության և միջազգային չափանիշների վերաբերյալ: Գործողության պատասխանատու մարմին է հանդիսանում ՀՀ արդարադատության նախարարությունը: Համաձայն ՀՀ ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի կողմից արդեն իսկ քննարկվել և վերջնականացման փուլում է գտնվում տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով՝ ներպետական օրենսդրության և միջազգային չափանիշների վերաբերյալ վերապատրաստումների ծրագրի մշակումը: Վերապատրաստումները նախատեսվում են իրականացնել 2020 թվականի սեպտեմբերից:

Գծապատկեր 11. Գործողություն 66: Վերապատրաստումներ մարդու՝ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով

Այսպիսով, Գործողություն 65-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**

ՈԼՈՐՏ 9: ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	2	2	0
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	1	2	-
ՈՐԻՑ ՀԵՏԱՁԳՎԱԾ	1	-	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 73: Օրենսդրորեն սահմանել Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունն ու ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը, ստուգումներում ընդգրկվող հարցերի ստուգաթերթը

2020 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում Գործողություն 73-ի շրջանակներում նախատեսվում է Օրենսդրորեն սահմանել Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունն ու ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը, ստուգումներում ընդգրկվող հարցերի ստուգաթերթը: Այս գործողության իրականացման կողմ է հանդիսանում Տեսչական մարմինների աշխատանքների համակարգման գրասենյակը:

Համաձայն Տեսչական մարմինների աշխատանքի համակարգման գրասենյակի կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ Կառավարության 2019 թվականի օգոստոսի 22- ի N 1124-Ն որոշմամբ հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետության առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի կողմից իրականացվող՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունը և ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը: Կառավարության 2020 թվականի ապրիլի 30-ի N 718-Ն որոշմամբ հաստատվել են Հայաստանի Հանրապետության առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի կողմից իրականացվող ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների ստուգաթերթերը, այդ թվում՝ աշխատողների առողջության պահպանման և անվտանգության ապահովման բնագավառում իրականացվող ստուգումների ստուգաթերթը: Մինչույն ժամանակ առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի կողմից իրականացվող ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների այլ ստուգաթերթերի նախագծերը գտնվում են մշակման փուլում և առաջիկայում կներկայացվեն Կառավարության հաստատմանը:

Համաձայն Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի աշխատակիցների հետ ֆոկուս խմբային քննարկումների արդյունքների՝ տեսչական մարմինն ունի այն կազմակերպությունների ցանկը, որոնց նկատմամբ իրականացվելու է վերահսկողություն: Այս գործողության ներքո իրավական ակտերը շրջանառվելու են պետական գերատեսչական մարմիններում և իրականացվելու են հանրային քննարկումներ:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
73	Օրենսդրորեն սահմանել Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունն ու	Տեսչական մարմինների աշխատանքի համակարգման գրասենյակ	Ընդունվել է ԱԱՏՄ՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունն ու ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր	Հաստատվել է ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունը և ռիսկայնությունը որոշող

<p>նիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը, ստուգումներում ընդգրկվող հարցերի ստուգաթերթը</p>	<p>նկարագիրը, ստուգումներում ընդգրկվող հարցերի ստուգաթերթը հաստատելու մասին իրավական ակտը</p>	<p>չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը Ստուգաթերթերը հաստատման գործընթացում են</p>
---	---	--

Այսպիսով, Գործողություն 73-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 74: Օրենսդրորեն կատարելագործել արհեստակցական կազմակերպությունների (արհմիություններ) գործունեության գործիքակազմը

Գործողություն 74-ով նախատեսվում է օրենսդրորեն կատարելագործել արհեստակցական կազմակերպությունների (արհմիություններ) գործունեության գործիքակազմը, որի վերջնաժամկետ Ազգային ռազմավարության գործողությունների ծրագրով նախատեսվում է 2020 թվականի առաջին կիսամյակը: Համաձայն նախարարության ներկայացուցիչների հետ ֆոկուս խմբային քննարկման արդյունքների՝ այս գործողության իրականացման ժամկետը չի համապատասխանում նախարարության կողմից կառավարության ծրագրով նախանշված ժամկետներին, ուստի նախաձեռնվել է փոփոխություններ և կառավարության 2020 թվականի հունիսի 18-ի 992-Լ որոշմամբ գործողության իրականացման վերջաժամկետը փոխանցվել է 2021 թվականի երկրորդ կիսամյակ, այսպիսով գործողության ժամկետը համապատասխանեցնելով կառավարության ծրագրով նախանշված ժամկետներին: Գործողության շրջանակներում դեռևս աշխատանքներ կատարված չեն:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
74	Օրենսդրորեն կատարելագործել արհեստակցական կազմակերպությունների (արհմիություններ) գործունեության գործիքակազմը	ՀՀ ԱՍՀՆ	Արհեստակցական միությունների մասին ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Գործողությունը հետաձգվել է

Այսպիսով Գործողություն 74-ի ժամկետը **ՀԵՏԱԶԳՎԵԼ Է** 2021 թվականի երկրորդ կիսամյակ:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 70: Օրենսդրորեն սահմանել աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման պարզեցված կառուցակարգեր՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան

Այս գործողությամբ նախատեսված է օրենսդրորեն սահմանել աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման պարզեցված կառուցակարգեր՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան: Գործողության ներքո նախատեսվում է կատարել ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի ուսումնասիրություն՝ միջազգային պարտավորություններին և չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից և ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկել Վարչապետի աշխատակազմ:

Համաձայն ՀՀ Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքը հնարավորինս համապատասխանեցված է ՀՀ ստանձնած միջազգային պարտավորություններին: Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով գործընթացի շարունակականությունը, 2021 թվականին ևս նախատեսվում է ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխությունների նախագծի մշակում, որի ուղղություններից մեկը՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության համապատասխանեցումն է ՀՀ ստանձնած միջազգային պարտավորություններին: Այս նպատակով համաձայն նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության ներկայումս իրականացվում են մի շարք ուսումնասիրություններ:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից ՀՀ կառավարության 2019 թվականի մայիսի 16-ի N 650-Լ որոշման N 1 հավելվածի 4-րդ կետի 4.1-ին ենթակետի համաձայն՝ մշակվել և պաշտոնապես շրջանառվելուց հետո սահմանված կարգով ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ է ներկայացվել «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքի բարեփոխումների հայեցակարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը, որը ներկայումս գտնվում է լրամշակման փուլում: Նախագծի ընդունման նպատակն է մատնանշել ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի իրավակիրառական պրակտիկայում ի հայտ եկած խնդիրները, դրանց պատճառները, ինչպես նաև աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման ոլորտում ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերի պահանջների և ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի գործող կարգավորումների անհամապատասխանությունները և առաջարկել այդ խնդիրների լուծման հիմնական ուղղությունները: Նախագծի ընդունումից հետո էլ արդեն ակնկալվում է ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ նախատեսող համապատասխան նախագծի մշակումը:

Համաձայն ԱՍՀՆ նախարարության հետ աշխատակիցների հետ խորին հարցազրույցների՝ աշխատանքային օրենսդրության համապատասխանեցումը միջազգային նորմերին շարունակական գործընթաց է և ընդհանուր առմամբ հայաստանյան աշխատանքային օրենսդրական դաշտը բավականին համապատասխանեցված է միջազգային նորմերին: Այնուամենայնիվ որոշ նորմեր, ենթաօրենսդրական ակտեր շտկումների կարիք ունեն, որոնք կիրականացվեն օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
70.1	Օրենսդրորեն սահմանել աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման պարզեցված կառուցակարգեր՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ ԱՍՀՆ	Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի՝ միջազգային պարտավորություններին և չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից	Ուսումնասիրությունն ընթացքի մեջ է
70.2	Կարգավորման պարզեցված կառուցակարգեր՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ ԱՍՀՆ	ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Վարչապետի աշխատակազմ	Գտնվում է լրամշակման փուլում

Այսպիսով, Գործողություն 70-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 71: Օրենսդրորեն ամրագրել աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ամբողջական և արդյունավետ պետական վերահսկողության համակարգի ներդրումը

Գործողություն 71-ով նախատեսվում է օրենսդրորեն ամրագրել աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ամբողջական և արդյունավետ պետական վերահսկողության համակարգի ներդրումը: Համաձայն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության դեռևս 2019 թվականի դեկտեմբերի 4-ին ընդունված օրենքներով համապատասխան փոփոխություններ են կատարվել ՀՀ աշխատանքային և Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքերում: Մասնավորապես, կատարված փոփոխությունների արդյունքում, նախատեսվել է, որ 2021 թվականի հուլիսի 1-ից Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմինը, աշխատողների

առողջության պահպանման և անվտանգության ապահովման հետ կապված կարգավորումների նկատմամբ վերահսկողությունից և մինչև 18 տարեկան անձանց, ինչպես նաև հղի կամ երեխային կրծքով կերակրող կանանց և երեխա խնամող աշխատողների համար աշխատանքային օրենսդրությամբ սահմանված երաշխիքների ապահովման նկատմամբ վերահսկողությունից բացի, վերահսկողություն է իրականացնելու նաև աշխատանքային օրենսդրության, աշխատանքային իրավունքի նորմեր պարունակող այլ նորմատիվ իրավական ակտերի այլ պահանջների, կոլեկտիվ և աշխատանքային պայմանագրերի պահանջների կատարման նկատմամբ, ինչպես նաև օրենքով նախատեսված դեպքերում կիրառելու է պատասխանատվության միջոցներ:

Մյուս կողմից, երկրում արտակարգ դրության ժամանակահատվածում աշխատողների աշխատանքային իրավունքների խախտումները հնարավորինս բացառելու նպատակով, Աշխատանքային օրենսգրքում կատարված փոփոխությունների արդյունքում, 2020 թվականի հուլիսի 5-ից Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմինն վերապահվել են կանոնադրական նոր լիազորություններ աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ պետական ամբողջական վերահսկողություն իրականացնելու մասով: Հետևաբար, համաձայն նախարարության, հայտարարված արտակարգ դրության պայմաններում երկրում իրականացվում է աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ պետական ամբողջական վերահսկողություն: Ամբողջական վերահսկողություն նախատեսվում է սկսել 2021 թվականի հուլիսի 1-ից:

Համաձայն ԱՍՀՆ նախարարության հետ աշխատակիցների հետ խորին հարցազրույցների՝ ներկայումս Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմինն ունի միայն մինչև 18 տարեկան երեխաների աշխատանքի իրավունքի պաշտպանության և առողջության և անվտանգության նորմերի վերահսկողության լծակներ և մինչև 2021 թվականը վերահսկողությունն իրականացվելու է գոյություն ունեցող լծակներով: 2021 թվականի հուլիսից վերահսկողությունը կլինի ամբողջական:

Համաձայն նախարարության աշխատակիցների գնահատականների՝ երկրում համաճարակային և արտակարգ դրության իրավիճակով պայմանավորված աշխատակիցների աշխատանքային իրավունքների պաշտպանությունը դարձել է հրապատ և առաջնային հիմնախնդիր: Ուստի մինչ 2021 թվականի հուլիսին նախատեսվող ամբողջական վերահսկողության անցումը իրականացվել են օրենսդրական փոփոխություններ, որոնցով ժամանակավոր վերահսկողություն է տրվել Առողջապահական և տեսչական մարմինն արտակարգ դրության պայմաններում իրականացնելու աշխատանքային իրավունքների պաշտպանության ոլորտում լրացուցիչ վերահսկողական գործառույթներ: Այս լրացուցիչ ավելացված գործառույթները գործելու են միայն արտակարգ դրության պայմաններում:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
-----	---------------	---------------------------	------------------	------------------

71	<p>Օրենսդրորեն ամրագրել աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ամբողջական և արդյունավետ պետական վերահսկողության համակարգի ներդրումը</p>	ՀՀ ԱՍՀՆ	<p>Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են մարդու աշխատանքային իրավունքների խախտման դեպքերը</p>	<p>Գործընթացն ընթացքի մեջ է</p>
----	--	---------	--	--

Այսպիսով, Գործողություն 71-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՅՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

ՈԼՈՐՏ 10: ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ, ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆ ԿԵՆՍԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	2	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	2	1

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 76: Օրենսդրորեն նախատեսել երիտասարդ և երեխա ունեցող ընտանիքների աջակցման կարգը, պայմանները և մեխանիզմները

Գործողություն 76-ով նախատեսված է Օրենսդրորեն նախատեսել երիտասարդ և երեխա ունեցող ընտանիքների աջակցման կարգը, պայմանները և մեխանիզմները: Այս գործողության իրականացնող պատասխանատու մարմինը ՀՀ ԱՍՀՆ-ն է:

Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ Կառավարության 2020 թվականի մայիսի 14-ի 968-Լ որոշմամբ հաստատվել են «Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության 2020-2023 թվականների ծրագրերը», ինչպես նաև հաստատվել է Կառավարության 2020 թվականի հուլիսի 9-ի 1167-Լ որոշումը՝ «Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության ծրագրի իրականացման պայմանագրի օրինակելի ձևը հաստատելու մասին»: Վերոնշյալ ծրագրերը գործում են 2020 թվականի հուլիսի մեկից: Այսպիսով, կատարված գործողությունները վերաբերել են միայն երիտասարդ և երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության հիմնահարցին:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
76	Օրենսդրորեն նախատեսել երիտասարդ և երեխա ունեցող, ընտանիքների աջակցման կարգը, պայմանները և մեխանիզմները	ՀՀ ԱՍՀՆ	Օրենսդրական փոփոխություններ կատարելու մասին օրենք(ներ)ի նախագծերն ուղարկվել են Ազգային ժողով, ընդունվել են Կառավարության որոշում(ներ)	Հաստատվել են «Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության 2020-2023 թվականների ծրագրերը» և ընդունվել է որոշում «Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության ծրագրի իրականացման պայմանագրի օրինակելի ձևը» հաստատելու մասին»

Այսպիսով, Գործողություն 76-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 78: Առցանց դիմումի հիման վրա աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի մշակում և գործարկում

Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ այժմ շրջանառվում է «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2019 թվականի մայիսի 16-ի N 650-Լ որոշման մեջ լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» որոշման նախագիծ, որի շրջանակներում առաջարկվել է առցանց դիմումի հիման վրա աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի մշակման և գործարկման համար նախատեսված ժամկետը փոփոխել և ամրագրել 2020 թվականի հոկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ: Ծառայության կողմից նշված միջոցառմանն իրականացման ուղղությամբ արդեն իսկ ձեռնարկվում են համապատասխան գործողություններ:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
78	Առցանց դիմումի հիման վրա աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի մշակում և գործարկում	ՀՀ ԱՍՀՆ	Գործարկվել է աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգը	Գործողությունը հետաձգվել է

Այսպիսով, Գործողություն 78-ի կատարման ժամկետը **ՀԵՏԱԶԳՎԵԼ Է:**

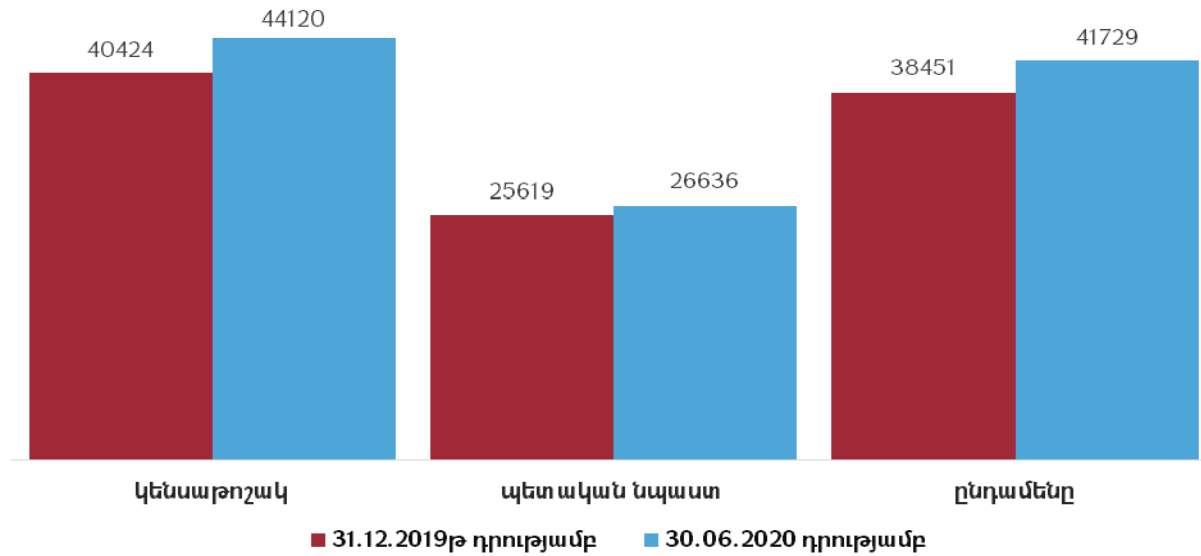
2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 75: Բարձրացնել պետական կենսաթոշակների չափերը

Այս գործողությամբ նապատեսվում է բարձրացնել պետական միջին կենսաթոշակը 10%-ով: Համաձայն ԱՆ մոնիթորինգային զեկույցի՝ ՀՀ կառավարության 2019 թ. դեկտեմբերի 26-ի թիվ 1920-Ն որոշմամբ բարձրացվել են հիմնական կենսաթոշակի (այդ թվում՝ զինվորական կենսաթոշակը հաշվարկելու համար) չափը, առաջին տասը տարվա համար աշխատանքային ստաժի մեկ տարվա արժեքը, նվազագույն կենսաթոշակի չափը: Կատարված փոփոխությունների արդյունքում ապահովվել է միջին կենսաթոշակի 10 տոկոսի աճը (2019 թ.՝ 40226 դրամ, 2020 թ.՝ 44146 դրամ):

Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից պետական կենսաթոշակների վերաբերյալ տրամադրված տեղեկատվության, պետական կենսաթոշակները 2019 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 40 424 ՀՀԴ-ից աճել են 44.120 ՀՀԴ 2020 թվականի հունիսի 30 դրությամբ՝ գրանցելով 9.1% աճ: Կենսաթոշակների և նպաստների միջին չափերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է Գծապատկեր 13-ում:

Գծապատկեր 12. Գործողություն 75: Պետական կենսաթոշակների չափը (ՀՀԴ)

Այսպիսով, Գործողություն 75-ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

ՈԼՈՐՏ 11: ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	1	2
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	-	1
ՈՐԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ՉԷ	-	1	1

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 83: Ստեղծել երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ

ԱՆ կողմից տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
83	Ստեղծել երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ	ՀՀ ԱՆ	Ընդունվել է երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների միասնական հաշվառման և վարման կարգն ամրագրող կառավարության որոշում	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 82: Բարձրացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը

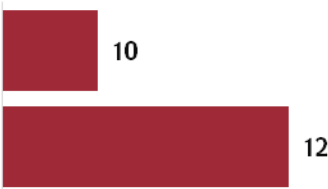
Գործողություն 82-ով նախատեսվում է բարձրացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը, որի շրջանակներում նախատեսվում է երեխայի խնամքի, կրթական հաստատություններում երեխայի իրավունքների վերաբերյալ փակցնել պաստառներ, մշակել և տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին նյութեր, տեսաձայնագրություններ, իրականացնել իրազեկման ակցիաներ:

Համաձայն ԱՍՀՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող 12 հաստատություններից (ցերեկային և շուրջօրյա) 10 հաստատություններում փակցված են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ: 2 հաստատությունների կողմից ձեռնարկվում են անհրաժեշտ միջոցներ՝ պաստառների փակցման ուղղությամբ: Երեխաների իրավունքների վերաբերյալ հանրային իրազեկման աշխատանքներն իրականացվել են երկու հիմնական ուղղություններով՝ ծառայությունների զարգացում և կանխարգելման ծրագրեր: Հրապարակվել են մեդիա նյութեր երեխայի թրաֆիքինգի և շահագործման, մանկալքության կանխարգելման ծրագրի շնորհիվ կենսաբանական ընտանիք վերադարձած երեխաների, հաշմանդամություն ունեցող երեխաների մայրերի հմտությունների զարգացման ծրագրերի, որդեգրման գործընթացների բարեփոխումների մասին:

ՀՀ ԱՍՀ նախարարության կողմից մշակվել է և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, տարածքային կառավարման մարմիններում, բժշկական հատատություններում և երեխայի խնամք իրականացնող հաստատություններում տարածվել է երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական նյութ՝ հիվանդությունների պատճառով երեխաների մուտքը հաստատություններ կանխարգելելու թեմայով: Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով բազմաթիվ անգամներ տարածվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեսաձայնագրություններ: Իրականացվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիաներ, այդ թվում նաև հեռուստատեսային և այլ մեդիա հարթակներում հարցազրույցների և քննարկումների տեսքով:

Այսպիսով, ԱՍՀ նախարարության կողմից տրամադրվել է տեղեկատվություն իրականացված իրազեկման ակցիաների վերաբերյալ, որի ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ սահմանված թիրախային ցուցանիշներն ապահովվել են, և տարածված նյութերից ամենաքիչ դիտողականություն ունեցած նյութն ունի առնվազն 6000 դիտում:

No	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Մոնիթորինգային արդյունք
82.1	Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատություններում երեխայի իրավունքների վերաբերյալ փակցված պաստառների թիվը (քանակ)	ՀՀ ԱՍՀՆ	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px;">Մոնիթորինգային արդյունք</div> 10 </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-top: 10px;"> <div style="margin-right: 10px;">Թիրախային ցուցանիշ</div> 12 </div>

82.2	Երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին մշակված և տարածված նյութերի թիվը (քանակ)	ՀՀ ԱՍՀՆ	Մոնիթորինգային արդյունք Թիրախային ցուցանիշ	
82.3	Մշակված և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածված երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեսաձայնագրությունների թիվը (քանակ)	ՀՀ ԱՍՀՆ	Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել են մի շարք տեսաձայնագրություններ	
82.4	Երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիաների թիվը (քանակ)	ՀՀ ԱՍՀՆ	Իրականացվել են մի շարք իրազեկման ակցիաներ երեխաների իրավունքների վերաբերյալ	

Այսպիսով, Գործողություն 82- ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ**:

Գործողություն 86: Բարելավել հանրակրթական և նախակրթական ուսումնական, ինչպես նաև երեխայի խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանները

Գործողություն 86-ով նախատեսվում է բարելավել հանրակրթական և նախակրթական ուսումնական, ինչպես նաև երեխայի խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանները: Գործողության իրականացնող կողմ է հանդիսանում ՀՀ առողջապահության նախարարությունը, որից կողմից սակայն այս հարցի վերաբերյալ տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

Համաձայն Առողջապահության նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ Առողջապահության նախարարության կողմից ուսումնասիրվել է միջազգային փորձը՝ հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին ներկայացվող պահանջների վերաբերյալ, որի հիման վրա Առողջապահության նախարարի 2017

թվականի մարտի 28-ի 12-Ն հրամանով հաստատվել է «Հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին ներկայացվող պահանջներ» N 2.2.4-016-17 սանիտարական կանոնները և նորմերը, և ուժը կորցրած է ճանաչվել Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարի 2002 թվականի փետրվարի 11-ի «Հանրակրթական դպրոցների կառուցվածքի և պահպանման» N 2.111.4.2. սանիտարական կանոնները հաստատելու մասին» N 82 հրամանը: Միաժամանակ, ոլորտի իրավական դաշտը միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցմանն ուղղված աշխատանքները կրում են շարունակական բնույթ, որոնց հիման վրա առկա լավագույն փորձը կտեղայնացվի և կկատարվեն համապատասխան փոփոխություններ՝ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանության ռազմավարությունից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի շրջանակում:

Այս գործողության հետ կապված որոշակի աշխատանքներ են կատարվել ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի կողմից: 2019 թվականին ՄԻՊ աշխատակազմի կողմից հրապարակել է «Նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ջրի և սանիտացիայի հասանելիության իրավունքի ապահովման վերաբերյալ» արտահերթ հրապարակային զեկույց: Զեկույցի շրջանակներում 2018 թվականի մայիս-հունիս ամիսներին Պաշտպանի աշխատակազմի ներկայացուցիչները մշտադիտարկման այցեր են իրականացրել Երևանի և մարզերի 121 դպրոց և 80 մանկապարտեզ: Կատարված այցերի և մշտադիտարկման աշխատանքների ընթացքում վեր հանված խնդիրները, դրանց կապակցությամբ կատարված մասնագիտական վերլուծություններն ու լուծման առաջարկները համակարգված կերպով ներկայացված են զեկույցում: Առկա խնդիրների լուծման ուղղությամբ քայլեր ձեռնարկելու համար ուսումնական հաստատությունների ցանկերը և մշտադիտարկման արդյունքներն ուղարկվել են Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն և Երևանի քաղաքապետարան: 2019 թվականին ոլորտի իրավասու մարմինների կատարված աշխատանքների վերաբերյալ տվյալների ամփոփումը ցույց է տալիս, որ թեև ձեռնարկված քայլերի՝ ոչ բոլոր հաստատություններում են խնդիրները լուծվել կամ դրանց վերացման շուրջ քայլեր իրականացվել:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
86.1	Բարելավել հանրակրթական և նախակրթական ուսումնական, ինչպես նաև երեխայի խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանները	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ երեխայի կրթության, խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանների վերաբերյալ օրենսդրության՝ միջազգային չափանիշներին	Ուսումնասիրվել է միջազգային փորձը՝ հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին ներկայացվող

		համապատասխանության տեսանկյունից	պահանջների վերաբերյալ
86.2	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Փոփոխություններ են կատարվել սանիտարական պայմանները սահմանող իրավական ակտերում	Կատարվել է
86.3	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Հանրակրթական և նախակրթական ոսումնական, ինչպես նաև երեխայի ինամքի և պաշտպանության հաստատություններում բարելավվել են սանիտարական պայմանները	Տեղեկատվություն չի տրամադրվել

Այսպիսով, Գործողություն 86-ի 1-ին և 2-րդ մասերը կատարվել են ԱՄԲՈՂԶՈՎԻՆ: 3-րդ մասի վերաբերյալ տեղեկատվություն չի տրամադրվել:

ՈԼՈՐՏ 12: ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	0	1	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	-	-	1
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	1	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 88: Օրենսդրորեն կատարելագործել Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի գործունեության գործիքակազմը

Գործողություն 88-ով նախատեսվում է Օրենսդրորեն կատարելագործել Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի գործունեության գործիքակազմը: Գործողության իրականացման պատասխանատու մարմինը ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարությունն է:

Այս գործողության շրջանակներում ««Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի և հարակից օրենքների նախագծերը հրապարակված են e-draft.am հարթակում, որի վերաբերյալ 20.05.2020 - 04.06.2020 ժամանակահատվածում իրականացվել է հանրային քննարկում: Նախագիծը միաժամանակ ներկայացվել է բոլոր շահագրգիռ պետական մարմինների և կազմակերպությունների քննարկմանը: Քննարկումների արդյունքում լրամշակված փաթեթը ներկայացվել է ՀՀ արդարադատության նախարարությանը՝ պետական-իրավական փորձաքննության համար: Նախագծերի փաթեթի լրամշակված և վերջնական տարբերակը կներկայացվի ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարությանը:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
88	Օրենսդրորեն կատարելագործել Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի գործունեության գործիքակազմը (լիազորությունները)	ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարություն	Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Պետական-իրավական փորձաքննության փուլ

Այսպիսով, Գործողություն 88- ը կատարվել է **ՄԱՍԱՄԲ:**

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 87: Բարձրացնել ԵԱՏՄ Մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ իրազեկվածությունը

Համաձայն ՊԵԿ կողմից ներկայացված տեղեկատվության՝ 2020 թվականի հունվարի 1-ից հուլիսի 31-ը մշակվել և տարածվել է ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ տեղեկատվական 11 նյութ: Մշակվել և ՁԼՄ-ներով տարածվել է 11 տեսաձայնագրություն: Տեսաձայնագրությունները եղել են ոչ միայն ռեպորտաժի, այլ նաև տաղավարային քննարկման և պատկերավոր, անիմացիոն, բացատրական տեսանյութերի ձևաչափով: Տեղեկատվական նյութերը և տեսաձայնագրությունները լայնորեն տարածվել են լրատվական կայքերում, տպագիր մամուլում, հեռուստաընկերությունների ռադիոընկերությունների լրատվական թողարկումներով, ինչպես նաև սոցիալական ցանցերի խմբերով:

Հանրային իրազեկմանն ուղղված հրապարակումներ են իրականացվել նաև ՊԵԿ պաշտոնական կայք-էջի, Facebook, Twitter, Telegram, Youtube, All.me, newinfo.am սոցիալական հարթակներում՝ ՊԵԿ պաշտոնական էջերի միջոցով:

N	Ցուցանիշ (չափում)	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Մոնիթորինգի արդյունք
87.1	Մաքսատներում փակցված ԵԱՏՄ կարգավորումների, մասնավորապես ներմուծման, արտահանման կարգավորումների վերաբերյալ պաստառների թիվը (քանակ)	ՊԵԿ	Մոնիթորինգային արդյունք 11
			Թիրախային ցուցանիշ 3
87.2	ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ մշակված և տարածված տեղեկատվական նյութերի թիվը (քանակ)	ՊԵԿ	Մոնիթորինգային արդյունք 11
			Թիրախային ցուցանիշ 3

87.3	Մշակված և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածված ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ տեսաձայնագրությունների թիվը (քանակ)	ՊԵԿ	Մոնիթորինգային արդյունք Թիրախային ցուցանիշ	
-------------	--	-----	---	---

Այսպիսով, Գործողություն 87-ը կատարվել է **ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ:**

ՈԼՈՐՏ 13: ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ	2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ
ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ	1	0	0
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ	1	-	-
ՈՐԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԱՍԱՄԲ	-	-	-

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություն 89: Մշակել մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլան

ՄԻՊ Ռազմավարության Գործողություն 89-ով նախատեսվում է մշակել մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլան:

No.	Գործողություն	Պատասխանատու մարմին (ներ)	Սպասվող արդյունք	Ստացված արդյունք
76	Մշակել մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլան	ՀՀ ԱՆ	Ընդունվել է Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլանը հաստատելու մասին իրավական ակտ	Մշակվել և հրապարակվել է մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլանը

Համաձայն ԱՆ կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ Միջազգային հանրապետական ինստիտուտի հետ (IRI) համագործակցությամբ Արդարադատության նախարարությունը մշակել է մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլանը, որի նպատակներն են թիրախային խմբերի շրջանում բարձրացնել իրազեկվածության մակարդակը Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022 թվականների գործողությունների ծրագրի և քաղաքացիների համար դրա կարևորության մասին, ինչպես նաև խթանել թիրախային խմբերի ներգրավվածությունը՝ որպես ՄԻՊ ռազմավարության իրականացման և Հայաստանում մարդու իրավունքների ոլորտում բարեփոխումների օրակարգի առաջխաղացման հիմնական շահագրգիռ կողմեր:

Միևնույն ժամանակ, Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ և ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի, ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամի և ՅՈՒՆԻՍԵՖ -ի կողմից իրականացվող «Մարդու իրավունքների պաշտպանությունը Հայաստանում» ծրագրի շրջանակներում Մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտում կառավարության գործունեության թափանցիկության ու հաշվետվողականության ապահովման նպատակով այսուհետ հասանելի է e-rights.am հարթակը: Հարթակը հնարավորություն է ընձեռում առցանց ծանոթանալ Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարությանը և դրանից բխող Գործողությունների ծրագրին, միջոցառումների իրականացման ընթացքին, հրապարակել պետական մարմինների կողմից

ներկայացված հաշվետվությունները, ներկայացնել մեկնաբանություններ միջոցառումների վերաբերյալ: Գործողություններն առավել թիրախային և հասանելի դարձնելու նպատակով դրանք առանձնացվել են ըստ իրավունքի տեսակների և Միավորված ազգերի կազմակերպության կայուն զարգացման նպատակների:

Համաձայն ԱՆ ներկայացուցիչի՝ Հաղորդակցման ռազմավարության մշակման համար պետական մարմինների ներկայացուցիչների հետ իրականացվել են հարցազրույցներ՝ գնահատելու նրանց իրազեկման կարիքները, գործունեության խոչընդոտները հանրային իրազեկման ոլորտում, որոնց արդյունքում գատորոշվել են հաղորդակցման ռազմավարությունում գործողությունները և միջոցառումները: Համաձայն ԱՆ ներկայացուցիչների՝ հաղորդակցման ռազմավարությունը բավականին համապարփակ է, ընդգրկում է մի շարք գործողություններ իրենց հստակ վերջնաժամկետներով: Նախատեսված են իրազեկման բարձրացման միջոցառումներ թիրախային խմբերի շրջանում ընդգրկելով երիտասարդներին, կանանց, խոցելի խմբերին: Նախատեսվում է իրականացնել հանրային քննարկումներ, սեմինարներ, տեսահոլովակների նկարահանում և այլ միջոցառումներ: Համաձայն նախարարության ներկայացուցչի՝ 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում իրականացվել է ռազմավարական հաղորդակցման մշակման աշխատանքները և իրազեկման կոնկրետ գործողություններ դեռևս չեն իրականացվել: Այս գործողությունների իրականացումը նախատեսվում է 2020 թվականի սեպտեմբերից և իրականացվելու է փուլային՝ երեք տարիների ընթացքում:

ՔՀԿ ներկայացուցիչները, համաձայն ֆոկուս խմբային քննարկումների, կարևորել են ՔՀԿ-ների դերը պետության և քաղաքացիների միջև հաղորդակցության կազմակերպման գործընթացում: Համաձայն ՔՀԿ-ների՝ ՄԻՊ Ազգային ռազմավարության իրազեկման բարձրացման գործընթացում առավել շատ ներգրավված են քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները՝ ի համեմատ պետական մարմինների: Իրազեկվածությունը, համաձայն ՔՀԿ ներկայացուցիչների, առավելապես ցածր է մարզերում՝ հատկապես հեռավոր մարզերում: Իրազեկման գործառույթը հիմնականում մարզերում իրականացնում են ՔՀԿ ներկայացուցիչները և իրավիճակը համեմատաբար բարվոք է այն մարզերում, որտեղ կան իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող ՀԿ-ներ:

Համաձայն ՔՀԿ գնահատականների՝ մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտում իրականացված աշխատանքները պետական մարմինների կողմից առավել շատ հանրայնացվում են ՔՀԿ ոլորտի համար, իսկ հանրության լայն իրազեկում չի իրականացվում: ՔՀԿ ոլորտի կողմից իրականացվող իրազեկման գործողությունները բավարար չեն Ազգային ռազմավարության և դրանից բխող գործողությունների պլանի առավել լայն, մասշտաբային իրազեկման ապահովման համար:

Ընդհանուր առմամբ, ՔՀԿ-ները բավարար են գնահատել ՔՀԿ-ների հետ ՄԻՊ ոլորտում պետական մարմինների համագործակցությունը: Այնուամենայնիվ ՄԻՊ ոլորտում ՔՀԿ սեկտորի հետ համագործակցության, փոխգործակցության տեսանկյունից ՔՀԿ-ները առանձնացրել են որոշակի բացթողումներ, մասնավորապես՝ մատնանշվել են ներգրավված ՔՀԿ-ների թվի սահմանափակությունը, մշտապես նույն կառույցներին նախապատվություն տալը: ՔՀԿ-ները նաև մատնանշել են, որ

գործընթացներում շատ փոքր է անհատ քաղաքացիների մասնակցությունը, իսկ երկխոսության նախաձեռնման գործընթացում հիմնականում նախաձեռնող կողմ է հանդիսանում ՔՀԿ սեկտորը: Որպես լրացուցիչ մշտադիտարկման գործիք ՔՀԿ ներկայացուցիչներից մեկն առաջարկել է նաև իրականացնել ծրագրային բյուջեների մոնիթորինգ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ներկայացուցիչների ներգրավմամբ:

Այսպիսով, Գործողություն 89-ը իրականացվել է **ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ:**

2020 ԹՎԱԿԱՆԻ 2-ՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

2020-2022 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՊԱՐԲԵՐԱԲԱՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գործողություններ նախատեսված չեն:

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Մշտադիտարկման ցուցանիշների վերաբերյալ մեթոդական առաջարկներ

1. ՄԻՊ Ազգային ռազմավարության Գործողությունների ծրագրով նախատեսվող գործողությունների մշտադիտարկման ենթակա ինդիկատորները հիմնականում ներառում են ելքային մակարդակի ինդիկատորներ (output level indicators): Այս ինդիկատորները հիմնականում վերաբերում են նրան, թե արդյոք ՄԻՊ Ազգային ռազմավարության Գործողությունների ծրագրով նախատեսված այս կամ այն գործողությունը կատարվել է, թե՛ ոչ, այնինչ գործողության և ակնկալվող արդյունքի կապի վերաբերյալ ինդիկատորները հիմնականում բացակայում են: Սա ենթադրում է, որ կատարված գործողությունների ազդեցության գնահատում չի իրականացվում և չի գնահատվում, թե արդյոք գործողության կատարումը հանգեցրել է ցանկալի արդյունքին/արդյունքներին: Այս իսկ պատճառով, որպես ՄԻՊ Ազգային ռազմավարության գործողության ծրագրի իրականացման արդյունավետության չափման ինդիկատորներ առաջարկում ենք ներառել նաև ազդեցության մակարդակի ինդիկատորներ (impact level indicators), որոնց միջոցով հնարավոր կլինի գնահատել, թե արդյոք իրականացված գործողությունները հանգեցրել են ցանկալի արդյունքներին և ինչպիսի ազդեցություն են ունեցել երկարաժամկետ հատվածում:
2. Մի շարք գործողությունների հետ կապված ինդիկատորներ, որոնք հիմնականում վերաբերում են այս կամ այն ոլորտի վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանը, չունեն հստակ սահմանումներ, ուստի գնահատումը, թե արդյոք տվյալ գործողությունն իրականացվել է թե ոչ դառնում է սուբյեկտիվ, ինչպես օրինակ «իրականացվել են տեղեկատվական արշավներ», «պատրաստվել են տեղեկատվական նյութեր» և այլն: Իրականացված այս գործողությունների համար սահմանված թիրախային ցուցանիշները չեն անդրադառնում նաև թիրախային լսարանի ծավալին, դրա ընդգրկմանը, հաղորդագրության փոխանցման հաճախականությանը և այլն: Այս իսկ պատճառով, առաջարկում ենք բնակչության շրջանում տարբեր ոլորտների վերաբերյալ իրազեկվածությանն անդրադարձող ինդիկատորների ցանկում ներառել նաև բնակչության շրջանում իրազեկվածության մակարդակը փաստացի գնահատող ազդեցության մակարդակի ցուցանիշներ: Այսպիսի ցուցանիշները կարող են ինտեգրվել տարբեր հետազոտական կազմակերպությունների կողմից պարբերաբար իրականացվող զանգվածային հետազոտությունների ցուցանիշների շարքում: